Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 285 (16808) | 1984 оной декабриин 12, среда | Сэн 3 мүнгэн.

КОММУНИС ҮЗЭЛ БОДОЛТОЙГООР ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Бүхэсоюзна научно-практическа конференци

XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр партиин үзэл сурталай ажал ябуулгын гол зорилгонуудые КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум тодорхойлһон байгаа. Тэрээн дээрэ «Партиин үзэл сурталай, ниитэ политическэ хүдэлмэриин шухала асуудалнууд» гэһэн элидхэл нүхэр К. У. Черненко хээ һэн. Хүгжэлтэ түгэс социализмын шатын гол шухала эрилтэнүүдээр, дэлхэйн хоёр байгуулалтын хоорондохи эсэргүү тэмсэлэй онсо шэнжэнүүдээр тодорхойлогдоһон Пленумэй шиидхэбэринүүд үзэл сурталай хүдэлмэриин теориие ба бодото байдалые баяжуулһан, партиин суртал бодолой ажабайдалда шухала шата болоһон байгаа.

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгсэлнүүдые бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ асуудалнуудые «Хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулга ба КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр ябуулагдаха партиин үзэл сурталай хүдэлмэри» гэһэн бүхэсоюзна научно-практическа конференцидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэнэ. Декабриин 10-да Москвада, КПСС-эй МГК-гай болон МК-гай Политическэ гэгээрэлэй байшанда тэрэ нээгдээ.

Союзна республиканuудай Компартинуудай, ЦК-нуудай секретарьнар ба пропаганда болон агитациин таһагуудые даагшанар, партиин крайкомуудай, обкомуудай, окружкомуудай, хэдэ хэдэн горкомуудай секретарьнар, союзна болон автономито республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүдэй түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, арадай депутадуудай хизаарай ба областной Соведүүдэй гүйсэдкомүүдай түрүүлэгшэнэрэй бүлэг орлогшонор, үзэл сурталай эмхи зургаануудай, олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд, соёлой ажал ябуулагшад, профсоюзай ба комсомолой органуудай Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин түлөөлэгшэд, Москвагай ба Московско областиин үзэл сурталай эдэбхитэд конференциин хүдэлмэридэ хабаадана.

Нүхэд **М. С. Горбачев, В. В. Гришин, Г. В. Романов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Б. Н. Пономарев, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков** гэгшэдые суглаарагшад удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаба.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь **М. В. Зимянин** конференциие нээбэ. Нүхэр К. У. Черненкын конференцидэ эльгээһэн амаршалгые тэрэнэй соносхон уншахада, нэрьемэ, улаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдаһан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **М. С. Горбачев** суглаарагшадта дулаанаар угтагдажа, элидхэл хэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Константин Устинович Черненкын конференцидэ хабаадагшадта эльгээһэн амаршалга дотор хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудаар гүнзэгы ба юрэнхы гол бодомжонууд хэлэгдэнхэй. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдһээ уламжалан гараһан үзэл сурталай хүдэлмэриин гол зорилгонууд найруулагданхай, мүнөөнэй байдал ба түүхэтэ үргэн ехэ хараа замууд хараада абтанхай гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Бидэ эдэ бодолнууд ба тобшололнуудые хэлбэришэгүйгөөр хүтэлбэри болгохо зэргэтэйбди.

ЦК-гай июниин Пленум саг болзортоо хэгдэһэн ехэ үйлэ хэрэг болоһон байгаа гэжэ үнгэрһэн жэл хахад саг үнэншэмөөр харуулаа. Үзэл сурталай хүдэлмэриие хамагай түрүүндэ табяад, үзэл суртал гээшэ ухаан бодолой, ябуулгын ба хүмүүжүүлгын оршом гэһэн социальна үзэл бодолые батадхаад, Пленум үзэл сурталай хүдэлмэриин удаан болзорой хараа бодолые тодорхойлһон, партиин суртал бодолой ажабайдалда шэнэ хуудаһа нээһэн байгаа.

Үзэл сурталай ажал ябуулгын ашаг үрэнь социальна үндэр ехэ хэм хэмжүүртэй, ороной ажалай ниитэ эршэдэ хэр тааралданаб гэжэ мүнөөдэр дахин шалгаха хэрэгтэй.

Тус конференциие үнгэргэлгэ хадаа июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэридэ тодорхой шата, партиин ээлжээтэ XXVII съездэ бэлэдхэлдэ шухала хуби болохо зэргэтэй гэжэ Центральна Комитет тоолоно.

Манай общество тон харюусалгатай хугасаада оронхой. Үнгэрһэн жэлнүүдэй гол дүнгые хараада абаха болоо һаа, парти ба арад КПСС-эй XXVI съездын хараа шугамые хэлбэришэгүйгөөр баримталан, совет обществын ажабайдалай бүхы талануудые нарижуулан һайжаруулха, эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын замаар урагшаа батаар дабшана гэжэ тодорхойгоор хэлэжэ болохо.

Эдэ жэлнүүдтэ боложо үнгэрһэн ЦК-гай Пленумүүд манай урагшаа дабшаха хараа шэглэлые тодорхойлһон, зохёохы ёһоор хүгжөөһэн байгаа. Партиин суртал бодолой баялигууд шэнэ бодомжонууд болон тобшололнуудаар баяжуулагдаа.

Центральна Комитет, нүхэр К. У. Черненко түрүүтэй тэрэнэй Политбюро манай Эхэ ороной экономическа болон оборонно хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн теоретическэ, политическэ ба эмхидхэлэй олон талын хүдэлмэри ябуулдаг. Хамтын үзэл бодолоор ба арадай урдахи ехэ харюусалгаар энэ хүдэлмэри нэбтэрэнхэй.

Партийна организацинуудай, гүрэнэй, совет ба ажахын органуудай ажал ябуулгада бодото байдалые үндэһэ болгон ажал хэрэгтээ бодолтойгоор ба зохёохы ёһоор хандаха, дутуу дунданuудта эбсэшэгүй байха гурим батадхагдана. Хаа хаанагүй эмхи гурим, журам, хүтэлбэриин бүхы шатануудта кадрнуудай харюусалгые дээшэлүүлхын түлөө партиин дэлгэрүүлһэн тэмсэл бүгэдэ арадай дэмжэлгэдэ хүртэһэн байгаа.

Экономическа, социальна, үзэл бодолой талаар хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэхэдэ, экономикодохи таарамжагүй байдалые эрид хубилгаха, тэрэнэй ургалтые хурдадхаха арга олгоһон, орон доторхи морально-политическэ байдалда һайнаар нүлөөлһэн байна. Тиигэжэ партиин нэрэ хүндэ улам дээшэлээ, олониитэтэй тэрэнэй харилсаа холбоон улам бэхижээ.

Июниин Пленумэй заабариие хүтэлбэри болгон, партиин Центральна Комитет үзэл сурталай хүдэлмэриин хэрэг байдалай түлөө партийна комитедүүдтэ эрилтэеэ шангадхаһан, олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй ажал ябуулгые һайжаруулха, залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгые, ажалшадай дунда үнгэргэгдэдэг патриотическа ба атеистическэ хүдэлмэриие шангадхаха ба бусад шухала хэдэ хэдэн асуудалнуудые шиидхэхэ талаар хэмжээнүүдые абаа. Партийна организацинуудай болон эмхи зургаануудай үзэл сурталай ажал ябуулга социально-экономическа зорилгонуудые бэелүүлгэтэй нягтаар холбогдодог болонхой. Кадрнуудые бэлдэлгэдэ ба хүмүүжүүлгэдэ, үзэл сурталай хүдэлмэриин онол аргануудта һайн хубилалтанууд болоһон байна.

Урдамнай ехэ ба орёо хүшэр хэрэгүүд хүлеэнэ. КПСС-эй болохоёо байгаа XXVII съезд түүхэтэ шэнэ хараа замуудые ороной урда нээхэ болоно. Партиин шэнээр редакцилагдаһан программые — хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулха программые тэрэ баталан абаха, ээлжээтэ табан жэлэй зорилгонуудые тодорхойлхо гээд мэдээжэ.

Совет обществын социальна хүгжэлтэдэ түйлагдаһан хэмжээн тушаа нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн теоретическэ заабаринууд ба тобшололнууд партиин стратегическэ хараа шугамай, үзэл сурталай, партийно-политическэ бүхы хүдэлмэриие саашадань һайжаруулгын шухала үндэһэ һуури болоно. Хүгжэлтэ түгэс социализмын удаан үргэлжэлхэ түүхэтэ шатада байнабди гэһэн тобшолол гүнзэгы үндэһэ баримтатай. Энэ үндэһэ һуури дээрэ хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулха партиин зохёоһон бодомжо тодорхойлогдоно.

Уртин хэсэгээхэ, түйлагдаһан ба түйлагдаха зэргэтэй юумые хэрэгсээхэгүй ябадал байха зэргэгүй гэжэ хэгдэһэн сэгнэлтэнүүд ба тобшололнууд һануулна. Гэхэтэй хамта бодото хэрэгүүдтэй, шиидхэгдэхэ зэргэтэй асуудалнуудые бэелүүлгэдэ, дутуу дунданuудые усадхалгада удааржа болохогүй гэжэ тэдэ эли тодоор харуулна.

Экономикодо ба ниитын харилсаануудай бүхы системэдэ гүнзэгы хубилалтанууд бэелүүлэгдэхэ, совет хүнүүдэй ажабайдалай хэмжээн бүри һайжаруулагдаха болоно. Энээнэй эсэстэ социализм хүгжэлтынгөө шэнэ шатада гараха.

Шиидхэгдэхэ зэргэтэй асуудалнуудые шиидхэлгэдэ эрдэм ухаанай үндэһөөр, зохёохы ёһоор хандалгатай хамта ажалшадай эдэбхи үүсхэлые хүгжөөхэ гээшэ обществын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха айхабтар ехэ арга боломжо болоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Июниин Пленумэй һүүлээр ниитын эрдэмэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн шухала хэмжээнүүдые Центральна Комитет абаһан байгаа. Тэдэнэй тодорхой үрэ дүнгүүд түйлагдажа эхилээ. Гэбэшье обществоведүүд манай хүгжэлтын гол теоретическэ асуудалнуудые тодорхойлон шэнжэлхэ талаар үшөөл һулаар хүдэлнэ.

Манай обществын политическэ байгуулалтые хүгжөөхэ асуудалнуудта хандаябди гэжэ элидхэлшэ үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Жэшээнь, марксизм-ленинизмын үндэһэ һууриие табигшадай өөрын захиргаан тухай гүнзэгы бодол һайн мэдээжэ. Залан хүтэлбэрилгэдэ, социально-экономическа шиидхэбэринүүдые зохёон табилгада, зүбшэн хэлсэлгэдэ, баталан абалгада ба бэелүүлгэдэ олониитэ ажалшадай улам олоороо хабаадалгые хангаха гээшэ тэрэнэй гол удха болоно. Совет гүрэнэй засаг ба арадай өөрын захиргаан хоёрые Ленин хэзээдэшье зүришэлдүүлдэггүй һэн.

Соведүүдэй хүдэлмэришэд болон таряашадай засагай зургаанууд болодог, тэдэниие жагсаан нэгэдхэдэг туладань тэрэ үндэрөөр сэгнэдэг һэн.

Мүнөө үедэ Соведүүдэй үүргые ба нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ, манай политическэ байгуулалтые, гүрэнэй ба ниитын хэрэгүүдтэ олониитэ зониие хабаадуулха бүхы онол аргануud, түхэл маягууд болон хэрэгсэлнүүдые нарижуулан һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэриин ябуулагдажа байхада, арадай социалис өөрын захиргаае хүгжөөхэ теоретическэ асуудалнуудые томоотойгоор табиха хэрэгтэй байна.

Манай политическэ байгуулалтада элдэб социальна бүлэгүүдэй аша туһые хараада абаха, мүнөөнэй эрхэ байдалда демократическа централизмын гол ёһые научна үндэһэ һуури дээрэ хүгжөөхэ асуудал дээрэ М. С. Горбачев саашань тогтобо.

Марксистско-ленинскэ теориие хүгжөөлгэ хадаа бусад оронуудай, нэн түрүүн социалис оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай нягта харилсаа холбоотойгоор партиин саг үргэлжэ бэелүүлдэг хэрэг болоно гэжэ тэрэ онсолон зааба.

Үзэл сурталай хүдэлмэридэ, партиин ба арадай бүхы ажал ябуулгада экономико шухала асуудал байгаа, байһан зандаа гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Олониитын дунда политическэ, эмхидхэлэй ба үзэл сурталай хүдэлмэриие һайжаруулхадаа, ямар ехэ дүнгүүдые түйлажа болохоб гэжэ үнгэрһэн хоёр жэлэй дүй дүршэл үшөө дахин үнэншэмөөр харуулаа.

Ноябриин 15-да КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэхэдээ, экономикодо түйлагдаһан һайн хубилалтанууд гансал батадхагдаха бэшэ, харин арьбадхагдаха зэргэтэй гэжэ онсолон заагаа һэн. Табан жэлэй дүүрэтэр үлэһэн саг соо гээгдэнги участогуудые урагшань татаха, арбан нэгэдэхи табан жэлэй амжалтатай түгэсхэлые хангаха хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта ороной хүгжэлтын хараа замууд тухай бодонгүй байха аргагүйбди. Арадай ажахые эрдэм, техникын болон эмхидхэлэй-экономическа шэнэ шатада гаргаха, ниитын үйлэдбэриин эршэ түгэс хүгжэлтые түйлаха, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ айхабтар ехэ политическэ удха шанартай зорилго ажабайдал бидэнэй урда табина.

Экономикые эршэ түгэсөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ үнэхөөрөө бүгэдэ арадай шэнжэ шанар олгохо хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Эрдэм-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые горитойгоор хурдадхалга хадаа ажахын эршэ түгэс хүгжэлтэдэ, ороной экономическа болон социальна хүгжэлтын эршые дээшэлүүлгэдэ шиидхэхы хубилалта түйлаха арга олгохо гол зүйл болоно. Энэмнай тон ехэ хэмжээнэй зорилго болоно. Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаха асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай ээлжээтэ Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ гээд мэдээжэ.

Дэлхэйн эгээл дээдэ түйлалтануудай хэмжээгээр эрдэм, техникын асуудалнуудые шиидхэдэг предприятинууд, научна эмхи зургаанууд орон доторнай олон. Гэбэшье дэлхэйн практикада үни хада түйлагдаһан юумэнүүдые дабталгаар сэдьхэлээ ханадаг коллективүүд бии байна. Эрдэм, техникын талаар гүрэнэй комитет, СССР-эй Госплан, СССР-эй Науканuудай академи ба һалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэд иимэ байдалые шүүмжэлхы ёһоор хаража үзэхэ ёһотой.

Эрдэм, техникын дэбжэлтэ хүгжэлтэ хадаа хүдэлмэришэн ангиин болон тариашадай культурно-техническэ хэм хэмжээндэ анхаралаа шангадхаха, обществын үйлэдбэрилгын гол хүсые бэлдэхэ ба нарижуулха хэрэгые үндэһөөрнь һайжаруулха эрилтэ табина. Тиимэһээ энэмнай кадрнуудые һургаха гуримые нилээд ехээр хубилган шэнэлхэ зорилго табина бшуу. Бидэ ойрын сагта техническэ мэргэжэлтэдэй зохёохы ажалай аша үрые нилээд ехээр дээшэлүүлхын, инженерэй үүргэ болон нэрэ хүндые үргэхын тула моральна болон материальна урмашуулгын аргануудые шангадхаха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ болонобди.

Социалис мүрысөөнэй олон талануудые шэнээр, мүнөөнэй ёһоор хараха хэрэгтэй болоно, тиигэжэ хуушарһан хандалга болон онол аргануудһаа арсаха хэрэгтэй. Жэлэй туршада хоёр үдэр алмагдаһан материалнууд, түүхэй эд болон түлишэ дээрэ хүдэлхэ гэһэн, мүнөө орон дотор үргэдэн дэлгэржэ байгаа, олониитын хүдэлөөе үзэл сурталай хүдэлмэриин бүхы арга хэрэгсэлнүүдээр дэмжэхэ гээшэ шухала болохо.

Ерэхэ жэлдэ бидэ социалис байгуулалтын түүхэдэ гайхамшагта үүргэ дүүргэһэн стахановскэ хүдэлөөнэй 50 жэлэй ойе тэмдэглэхэ байнабди. Стахановецуудай ёһо заншалнуудые үргэлжэлүүлхэ гээшэ экономикын ашаг үрые дээшэлүүлгын гол шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ олониитын хүсэ шадал болон эдэбхи үүсхэлые элсүүлхэ ябадал болоно бшуу.

Мүнөөдэрэй гол шухала асуудалнуудай нэгэн гэхэдэ, ажахы эрхилэлгын түхэл болон аргануудые хубилалга болоно. Хүгжэлтэ түгэс социализмын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ харюусама ажахы эрхилэлгын механизм байгуулха гээшэ энэ хүдэлмэриин гол зорилго мүн. Энэ харгы замай шухала шатань гэхэдэ, промышленностьдо үнгэргэгдэжэ байгаа үргэн хэмжээнэй экономическа туршалга болоно. Обществын, ажалша коллективүүдэй болон хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй экономическа аша туһануудые тааралдуулгын эгээл зохистой түхэл болон онол аргануудые бэдэрхэ хүдэлмэреэ бүри эршэтэйгээр үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. Эндэ манай үзэл сурталай хүдэлмэриин бүхы шатанууд ехэ юумэ хэжэ шадаха байна гээшэ.

Партиин ажал ябуулгын эгээл дээдын уг зорилго гэхэдэ, арадай баян дэлгэр ажаһуудал, социальна үнэн зүб байдалай гол ёһонуудые бүри дүүрэнээр бэелүүлгэ тушаа анхарал оролдолго байгаа, байһаншье зандаа гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Совет политическэ байгуулалтые нарижан һайжаруулгада, социалис демократиие саашадань хүгжөөлгэдэ хүнэй социальна үүргые дээшэлүүлхэ талаар айхабтар ехэ арга боломжонууд байха юм. Тиимэһээ Соведүүдэй хүдэлмэриин бүхы талануудые үргэнөөр хүгжөөхэ ябадал түрүүшын ээлжээндэ табигдана ха юм. Гүрэнэй, ажахын болон соёлой байгуулалтын элдэб участогуудтахи ажал хэрэгүүдэй түлөө бүгэдэ арадай хиналтын ашаг үрэтэй хэрэгсэл болохо гүйсэдхэхы бүхы органуудай, Конституцяар хараалагдаһанай ёһоор, тоосоогоо үгэхэ гол ёһонуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ гээшэ шухала. Бүхы тушаалта хүнүүд болон эрхэтэдэй совет хуулинуудые нарин нягтаар сахиха тушаа Соведүүдэй, арадай хиналтын гүрэнэй органуудай, манай олониитын анхарал оролдолго онсо удха шанартай болоно.

Предприятинууд, барилганууд, колхозууд болон совхозуудай хүдэлмэриин асуудалнуудые үдэр бүри зүбшэн хэлсэлгэ болон шиидхэлгэдэ ажалшадые саашадань хабаадуулха гээшэ шухала удха шанартай. Энэ талаар Ажалша коллективүүд тухай Хуули үргэн ехэ арга боломжо нээжэ үгөө. Тэрэниие шадамараар хэрэглэбэл, хүн зоной хүсэ шадалые эдэбхижүүлхэ арга боломжо олдохо, үйлэдбэриин бүхы нөөсэнүүдые — техническэ, экономическа болон социальна нөөсэнүүдые һайнаар хэрэглэлгэдэ туһа хүргэхэ байна. Энэ зорилгые бэелүүлгэдэ партийна, профсоюзай организацинуудай болон комсомолой хүдэлмэри гүйсэд зорюулагдаха ёһотой.

Социалис демократиин таһаршагүй тала, олониитын бүхы ажабайдалай гурим гэхэдэ, бүхы юумэ хүн бүхэндэ дуулгалга болоно ха юм. Үргэн ехэ, саг соогоо хэгдэһэн, нюусагүй мэдээсэл хадаа хүнүүдтэ этигэлгын, тэдэнэй ухаан бодол ба гүн мэдэрэлые хүндэлэлгын гэршэ мүн болоно. Хүн зондо бүхы юумэ мэдээсэжэ байха гээшэ партийна болон гүрэнэй органуудай хүдэлмэридэ албан хойрог буруу ябадалнуудтай тэмсэлэй аша нүлөө ехэтэй хэрэгсэл болоно. Тиимэһээ шиидхэбэринүүдые абахадаа, тэдэниие дүүргэлгын хойноһоо хиналта эмхидхэхэдээ, дутуу дунданuуд болон алдуу эндүүнүүдые усадхахадаа, бүри бодомжотойгоор хандахые тэрэ уялгална гээшэ. Энээнһээ пропагандын үнэншэмэ байлга, хүмүүжүүлгын аша нүлөө, үгэ болон хэрэгэй нэгэн ниитэ байлгые хангалга ехэхэнээр дулдыдаха байна бшуу.

Социальна үнэн зүб байдалай гол ёһонуудые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ хубаарилгын харилсаанууд айхабтар ехэ удха шанартай байдаг юм,

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

ЭРХИМҮҮДТЭ — ЭТИГЭЛ НАЙДАЛ

РСФСР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ Центральна һунгуулиин комиссиин бүридэлдэ түлөөлэгшэдые дэбжүүлгэ декабриин 10-да Россин Федераци дотор эхилбэ. Ажалша коллективүүд, ниитын эмхинүүд эгээл эрхимүүдэй нэрэнүүдые дурдана. Үйлэдбэриин эрхим түрүүшүүл, эрдэм наукын ажал ябуулагшад, партийна ба профсоюзай хүдэлмэрилэгшэд тэдэнэй тоодо ороно.

Коллективэй хамтын суглаан дээрэ комиссиин бүридэлдэ дэбжүүлэгдэһэн машинист В. Ф. Соколов хадаа Москва—Сортировочная гэжэ локомотивна деподо эрхим түрүү эмхидхэлшэ, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ байһаараа алдаршанхай, Социалис Ажалай хоёр дахин Герой, хүндэ поезднуудые жолоодохо талаар үүсхэлшэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргээд, мүнөө арбан хоёрдохи табан жэлэй тоосоогоор хүдэлжэ байна. Колонныҥ партгрупорг Ф. С. Соколов КПСС-эй МГК-гай бюрогой гэшүүн, Моссоведэй депутат юм.

Нютагай промышленностиин ба коммунально-ажаһуудалай предприятинуудай хүдэлмэришэдэй профессиональна союзһаа энэ профсоюзай ЦК-гай түрүүлэгшэ Г. П. Сорокина комиссида дэбжүүлэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таһагые даагшын нэгэдэхи орлогшо Е. З. Разумов гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзһаа түлөөлэгшөөр нэрлэгдэһэн байгаа.

Хабаровска хизаарай Биробиджан хотодохи «Дальсельмаш» заводой хүдэлмэрилэгшэдэй суглаанда хабаадагшад предприятиингаа ахамад инженер С. И. Балакые комиссиин бүридэлдэ дэбжүүлбэ.

«Северовостокзолото» нэгэдэлэй Билибинскэ ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшад комплексно бригадын бригадир Социалис Ажалай Герой В. П. Гармашовые түлөөлэгшөөрөө нэрлээ.

КПСС-эй Ленинградска горкомой хоёрдохи секретарь А. Ф. Дубов Ленинградска городской партийна организациһаа Россин Федерациин Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ Центральна һунгуулиин комиссида дэбжүүлэгдэһэн байгаа.

Томско областиин Стрежевой хотодохи «Томскнефтестрой» трестдэ болоһон хамтын суглаан дээрэ хабсаргагшадай комплексно бригадын бригадир СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат В. К. Огийко гэгшые түлөөлэгшөөрөө нэрлэбэ.

СССР-эй Науканuудай академиин эрдэмтэдэй ба эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив СССР-эй Науканuудай академиин Президиумэй ахамад эрдэмтэ секретарь, Социалис Ажалай Герой Г. К. Скрябиниие комиссиин бүридэлдэ дэбжүүлээ.

Агын Буряадай автономито округой Могойтын районой «Улаан-Одон» колхозой ахалагша хонишон Ц. Цыдыпов үнэн сэхэ ажалаараа, хүнүүдтэ энэрхы дулаанаар хандадаг һайһаараа нютагайхидтаа хүндэтэй болонхой. Энэ табан жэлдэ Ажалай Алдар солын II болон III шатын орденуудта хүртэһэн энэ хүн тогтууритай һайн үндэр үрэ дүнгүүдые түйладаг юм. Хонишон мэргэжэл шадабаряа залуушуулда дамжуулан үгэдэг. Колхозой ажалшад Ц. Цыдыповые комиссиин бүридэлдэ түлөөлэгшөөрөө дэбжүүлһэн байна.

Портын докернууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад Владивостогой загаһанай портын социалис мүрысөөндэ илагша, аккумуляторщица, партийнабэшэ О. Д. Шадурае РСФСР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ Центральна һунгуулиин комиссиин бүридэлдэ һунгаа.

Бусад союзна республиканuудай Верховно Соведүүдэй һунгалта үнгэргэхэ Центральна һунгуулиин комиссинуудай бүридэлдэ түлөөлэгшэдөө дэбжүүлжэ захалба.

(ТАСС).

БҮХЭРОССИН ЗҮБЛӨӨН ЭХИЛБЭ

Партиин Буряадай обкомой Политическэ гэгээрэлэй байшан соо Ураалай, Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй театрнуудай бүхэроссин гастрольно зүблөөн хүдэлмэреэ эхилбэ. Омскын, Новосибирскын, Эрхүүгэй областьнуудһаа эхилээд, Примориин, Хабаровскын хизаарнууд хүрэтэр Россин Федерациин хорёод хизаар, областьнуудай түлөөлэгшэд тус зүблөөндэ хабаадахаар ерээ.

Буряадай АССР-эй соёлой министр **Д. З. Жалсараев** суглаарагшадта амаршалгын үгөөр хандажа, зүблөөе нээһэн байна. Һүүлээрнь республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов** Буряадайнгаа соёлой ажабайдал тухай тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгөө. Тэрэнэй удаа РСФСР-эй Соёлой министерствын театрнуудай управлениин начальник нүхэр **В. В. Подгородинский** дэлгэрэнгы үгэ хэлээ. Театральна искусствын хүгжэлтын орёо шухала асуудалнууд дээрэ тогтожо, суглаарагшадай халуун һонирхолые үүсхэбэ.

Театрнуудай репертуараа бүрилдүүлгэ, гастрольнуудта гаралга гэхэ мэтын асуудалнуудаар тодорхой заабаринуудые «Росконцертын» гастрольно таһагые даагша **Ю. Е. Бодовский** хэлэжэ үгэбэ. Тиихэдээ Ураалай, Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй театрнуудай байгша ондо үнгэргэһэн гастрольнуудай дүнгүүдтэй суглаарагшадые танилсуулһан байна. Забһарлалай һүүлээр зүблөөн хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. Театрнуудайнгаа зунай гастрольнууд тушаа хизаар, область бүхэнэй соёлой эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд эндэ тоособо.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй Буряадай обкомой соёлой таһагые даагша **Д. Т. Цыремпилов**, республикын соёлой министрэй орлогшонор **А. М. Герштейн, Ю. Ж. Батуев** гэгшэд хабаадана.

Манай корр.

ҮГЖЭЛТЭ ТҮГЭС СОЦИАЛИЗМЫЕ ...ЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛГА БА ...ЭЙ ЦК-гай ИЮНИИН (1983 он) ...ЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ҮНДЭҺӨӨР ...ГДАХА ПАРТИИН ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ...ЭРИ" ГЭҺЭН БҮХЭСОЮЗНА НАУЧНО-...ТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИДЭ ХАБААДАГШАДТА

...рактическа конференцидэ хабаадагшадые үнэн амаршалнаб.

...арти болон арадай шиидхэжэ байһан ехэ, орёо ...гуулхы зорилгонуудай хэмжээндэ үзэл сурталай ...е эрид шууд гаргахын, мүнөө үеын уласхоорон... байдалые, дэлхэй дээрэхи үзэл сурталай тэмсэлэй ... һайнаар хараада абахын тула партийна органи... хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлһэн КПСС-эй ...иин (1983 он) Пленумһээ хойшо жэл хахадай үн... тэрэ боложо байна.

...дүй дүршэлөө али бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр ...эхэ, Пленумэй заабари зүбшэлнүүдэй, тобшолол... ...раар бэелүүлэгдэжэ байһые үндэһөөрнь шэнжэл... ...мар шухала удха шанартай байһаниинь ойлгосотой. ...а юумэниинь гэхэдэ, экономическа ба социальна ... асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, ажалшадые комму... ...хүмүүжүүлгэдэ манай үзэл сурталай эдэбхитэй, ...убилгахы хүсые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхын тула ...һанаа, нэн түрүүн ямар юумэндэ анхаралаа хан... ...һанаа зүбшэн хэлсэхэ, хараалха зэргэтэйбди. ...циин темэ тон шухала удха шанартай. Мүнөө ...он арад хүгжэлтэ түгэс социализмын үзэл бодо... ...эгжүүлэгдэнхэй. Тэрэ манай ойрын ба ерээдүйн ...д, тэдэниие түйлаха харгы замууд тухай эрдэм ...дэһэлһэн тодо нарин ойлгомжо бидэнэртэ үгэнэ, ... байһан КПСС-эй Программын шэнэ редакцилгын ...урида табигдана. Хүгжэлтэ түгэс социализмые на...һайжаруулха талаар партиин зохёон хараалһан, ...ор зүбшэн хэлсэһэн, бодото байдалда бэелүүлэг... ...егиин политическэ удхые гүнзэгыгөөр ойлгохо, ...додото пропагандистска, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри... ...холбожо шадаха гээшэ үзэл сурталай кадрнуудай, ...йна эдэбхитэдэй түбхын түрүүшын уялга мүн.

...юниин Пленумэй, удаадахи Пленумүүдэй һургаал ... олон миллион хүнүүдэй ухаан бодолдо нэбтэ... бодото ажал хэрэгүүдтэ, арадай ажахыда, оло... ...дал байдалые хэлбэришэгүйгөөр һайжаруулгада, ...литическэ ба ажалай үүсхэл эдэбхиие дээшэлүүл... ...даһан һайн хубилалтанuудта бодотоор бэелүүлэг... гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди. Гэхэтэй хамта ...ые хаймадан хараха, шиидхэгдээгүй асуудалнуу... ...һоноор ойлгохо, хараалагдаһан зорилгонуудаа ...өөр бэелүүлхэ хэрэгтэй.

...обществын урда тон шэнэ зорилгонууд табигдана. ...элүүлхын тула арад зоной зохёохы бүхы хүсэ ...үүсүүлхэ, ниитын ухаан бодолые тодорхойгоор ...абиха шухала гэжэ һүүлэй үедэ нэгэнтэ бэшэ ... байхаб. Эндэ үзэл сурталай, политическэ-хүмүү... ...дэлмэри айхабтар ехэ удха шанартайл. Тэрэ олон ...ет хүнүүдые үйлэдбэриие хүгжөөлгые эршэдхэ... ...-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхахын ту... ...иальна нөөсэнүүдые алмахын, хүдэлмэриин газар ...алай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө шэн габьяата ...жүүлэн хабаадуулна.

...комитедүүд олониитые эмхидхэхэ, хүмүүжүүлхэ ...онолнуудтай, түхэл шэнжэнүүдтэй юм. Тэдэниие ... шадамараар хэрэглэхэ гээшэ хүдэлмэриин ле... гуримай гол шухала эрилтэнүүдэй нэгэниинь ... бодото байдалда, эрдэм ухаандэ үндэһэлдэг, ...дэм мэдэсые, аша туһые, эрилтэ хэрэглэмжэнүү... ...абадаг байна.

...жээнэй үндэһөөр манай уг зорилгонуудые Октяб... түүхэтэ түйлалтануудые тэрэнэй дотоодын болон ...олитикые бата найдамтайгаар, үнэншэмэ тодоор ... дэлгэрүүлжэ, совет хүнүүдтэ үндэр ехэ үзэл ... эрмэлзэл, патриотическа ба интернациональна ...рилдүүлэн хүмүүжүүлжэ болоно. Иимэ пропа... ангиин дайсанай «сэдьхэл бодолой» али бүхы ...дта, социализмые муушалха, манай урагшаа ...һаад ушаруулха гэһэн тэдэнэй һэдэлгэнүүдтэ ... үрэ ехэтэй зэбсэг мүн болоно.

...алай, пропагандистска ажал ябуулгые дэлгэрэн... ...эн хэлсэлгын, конференцидэ хабаадагшадай ...дохой дурадхалнуудай СССР-тэ байгуулагдаһан ... нарижуулан һайжаруулгын үргэн ехэ, харюу... ...илгонуудые шиидхэхэдэ, КПСС-эй XXVII съездэ ... дашарамдуулагдажа, парти дотор ябуулагдажа ...етическэ ба пропагандистска хүдэлмэриие шан... ...һалха байһандань найданаб.

... хүндэтэ нүхэдүүд, амжалтатайгаар хүдэлмэрил... ...ы зүрхэ сэдьхэлһээ хүсэнэб.

К. ЧЕРНЕНКО.

ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

...ГЕЕВТЭ «РСФСР-эй ГАБЬЯАТА МЕТАЛЛУРГ» ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

...н талаар габьяатай байһанайнь, олон жэлдэ ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй ССР ...жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молиб...надай шанаржуулгын фабрикын начальник Сер...ндр Ильичтэ «РСФСР-эй габьяата металлургэ ... нэрэ зэргэ олгохо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

...84 оной декабриин 10.

ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

...ПЛОТНИКОВТО «РСФСР-эй ТРАНСПОРТЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

...н талаар габьяатай байһанайнь, олон жэлдэ ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй ССР ...жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молиб...дай автомобилиин жолоошон Плотников Ана...евичто «РСФСР-эй транспортын габьяата хүдэл...гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

...84 оной декабриин 10.

Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

...ЬКОВАДА «РСФСР-эй ГАБЬЯАТА ЗООТЕХНИК» ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

...ахын талаар габьяатай байһанайнь, олон жэлдэ ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй ССР ...жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молиб...инадай Захааминай совхозой ахалагша зоотех... Римма Владимировнада «РСФСР-эй габьяата ...гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

...4 оной декабриин 10.

Редакт...
Р. Б. ГАР...
...афия Государ...ской АССР по ...афии и книж... ул. Ленина, 35. Индекс 04649.

КОММУНИС ҮЗЭЛ БОДОЛТОЙГООР ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

(Эхинийнь 1-дэхи нюурта).

Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ һалбарида ёнтой гурим тогтоохын тула бага бэшэ юумэн хэгдэһэн байна. Тиигэбэшье энэ ушаар бага бэшэ асуудалнууд үлэнхэй, тиимэһээ тэдэниие гүрэнэй, ажахын органуудай, үргэн олониитын хамтын хүсэл оролдолгоор шиидхэхэ хэрэгтэй болоно. Энэ тухай нүхэр К. У. Черненко Арадай хянагшадай бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ хэлээ бэлэй.

Хубаарилгын болон ажахы эрхилэлгын социалис гол ёһо нуудтаа али болохоор хадуурагаа хадаа ажалай ба социальна эдэбхигэй [illegible] ушар, моральна гол ёһонуудта [illegible], олзо доход болон аша туһануудые нююсагар хубаарилха гэхэ мэтэ үзэгдэлнүүдые бии болгожо магад, бии болгонодэшье гэжэ бидэниие бодото ажабайдал һургаа ха юм. [illegible] хүсэн эрхээ хэрүулха ёһотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хангалтын һалбари ниитын ехэ һуури эзэлдэг болоо гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Хангалтын һалбариин мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусама байхынь тула парти өөрынгөө хүсэлнүүдые улам бүри ехэ болгохо юм. Энэл зорилгоор арадай хэрэглэлгэжын за бараа үйлэдбэрилгэ болон хангалтын һалбарине хүгжөөлгын комплексна программые зохёон табилга түгэсэжэ байна.

Хүнэй ажэлтын арга боломжодо гансашье үйлэдбэри, ажахуудал бэшэ, харин сүлөө сагаа үнгэргэлгэ сэхэ хабаатай гээшэ. Тиимэһээ социальна болон соёлой байгууламжые байгуулхада асуудалнуудые [illegible] нютагай органуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ. Хүн зоной сүлөө сагые [illegible] гэжэ һанагдана.

Социальна асуудалнуудта, ажабайдалай ямаршье таланууда хабаатай байдаль илгаагүй, һуларшагүй анхарал хандуулха гэжэ гүрэнэй, ажахын, ниитын бүхы организануудые, түбэй болон нютагай органуудай хуули ёһо болохо ёһотой гэжэ партиин Центральна Комитет тоолоно. Бодото байдалай элдэб шалтаганууд хүнүүдэй хэрэглэмжэдэ анхаралгүйгөөр хандалгые яашье сагааруулжа шадахагүй. Энэмнай бидэндэ, коммунистнуудта, залан сэхэ удхатай асуудал болоно.

Өөрынгөө ажахын политикээраа, социально-экономическа һалбарида туйлагдаһан амжалтануудаараа социализм дэлхэйн хүгжэлтэдэ гол аша нүлөө үзүүлдэг байгаа, үзүүлнэшье гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Энэ харгы замаар урагшаа хэгдэһэн шэнэ алхам бүхэн — социалис байгуулалта ба ажабайдалай совет шэнжэ шанарые батадхаһан эгээл үнэншэмэ гэршэ мүн. Социалис үзэл суртал хадаа ниитын хүгжэлтэ дэбжэлтын, хүнэй бүридэн хүмүүжэлгын, бүмбэрсэг дэлхэйн бүү зэбсэг ба дайнуудгүйгөөр, дарлалта болон мүлжэлгэгүйгөөр хүгжэлгын энэрхы һайхан уг зорилгонуудые түхөөнэ бшуу.

Бидэ бэшэ, харин капитализм элдэб гаша гаргаха ба нююха хоргодохо, дайн болон хюдалгануудые эрхилхэ, худал хуурмаг үгэ тарааха ба һүйдхэлтэ ябуулгануудые эрхилхэ баатай болоно гээшэ. Тиигэжэ үе сагай хүгжэлтын зайлашагүй шанга хүсые тогтоохо гэжэ оролдоно ха юм. Капитализмын ниитэ кризис хадаа, гансашье тэрэнэй экономическа, социальна болон политическэ зүришэлдөөнүүдые шангадхана бэшэ. Энэмнай оюун бодолой кризис, үзэл сурталай ба абари зангай кризис болоно бшуу.

Энээнтэй хамта монополис буржуазин үзэл сурталай эдэбхи һүүлэй жэлнүүдтэ эрид дээшэлээ. Иимэ эрхэ байдалда, хэзээ хэзээнэйхиһээ, боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд ба үзэгдэлнүүдые сэгнэлгэдэ партиин зөөлэн сэхэ хараа, ангиин мэдэрэлтэйгээр удаа дараалан хандалга, политическэ һэримжэ ба бидэндэ харша үзэл бодолнуудтай эбсэшэгүй байлгалга [illegible]. Энэ [illegible] социалис [illegible] Ниитын ажабайдалай [illegible] КПСС-эй ЦК-гай [illegible], [illegible] юм.

Мүнөөнэй үзэл сурталай тэмсэлэй [illegible] июниин Пленум [illegible] орон дотороошье, тэрэшэлэн хилын саанаһаа [illegible] Тиимэһээ [illegible] бүхы талануудые [illegible] КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй [illegible] дотор [illegible] юм.

[illegible] онол [illegible] Центральна Комитет [illegible] политическэ [illegible] зорилгонууд болон бодото үрэ дүнгүүдыень шүүмжэлхы ёһоор зэргэсүүлэн хараһанай, зохёохы ёһоной саг үргэлжын бэдэрэлгэ хэһэнэй ашаар лэ, Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор, бүхы асуудалнуудые «тушаалай ёһоор» бэшэ, харин гүрэн түрын ёһоор шиидхэжэ болохо байна бшуу. Тэдэнэй хэлэһэн үгөөр бэшэ, харин бодото хэрэгүүдээрнь хүнүүдые сэгнэхэ, «хэмжээ ябуулгануудаар» бэшэ, харин бодото үрэ дүнгүүдээрнь хүдэлмэриие сэгнэхэ гэһэн хубилашагүй большевик гол ёһо манай партида хододоо байгаа юм. Энэл, ажабайдалаар шалгагдамал, гол ёһые бидэ саашадаашье бэелүүлдэг байха ёһотойбди.

Манай кадрнуудай диилэнхи олонхинь өөрынгөө партийна болон албанай-мэргэжэлэй уялга үнэн сэхээр бэелүүлдэг, ажалдаа шэн габьяатай байһанайнгаа түлөө, даруу абари зангай, үнэн зүб байдагайнгаа ба хүнүүдтэ анхаралтайгаар хандадагайнгаа түлөө ажалшадай дунда нэрэ хүндэтэй болодог, ехэтэ хүндэлүүлдэг гээшэ. Теэд ондоошье түхэлэй баримтануудтай үшөөл ушардаг байһамнай халагламаар.

Мүнөөдэр бидэнэй зүбшэжэ байгаа бүхы хэрэгүүдтэ олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй үүргэ айхабтар ехэ байна. Журналистнуудай ажалые парти үндэрөөр сэгнэдэг юм. Экономикын, хүмүүжүүлгын, соёлой амин шухала асуудалнуудаар гараһан хэблэлэй, телевидениин болон радиогой үсөөн бэшэ үнэн зүб, аша нүлөөтэй материалнуудые нэрлэжэ болохо байгаа. Гэхэтэй хамта толилогдоһон олохон материалнууд болон дамжуулганууд нэгэл адли, шүүмжэлэлгүй, бодото байдал халирхайгаар харуулһан байдаг гээшэ. Тиимэһээ социально-экономическа хүгжэлтэ дэбжэлтын түсэбүүдые бэелүүлгэдэ, коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэ һайжаруулгада олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд бүри ехэ хубитаяа оруулха бээз гэжэ парти тоолоно.

Манай үзэл сурталай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй — агитаторнууд болон пропагандистнуудай, лекторнүүдэй, арадай багшанарай, соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй ажал болон хүсэл оролдолгые КПСС-эй Центральна Комитет шухалада тоолодог юм. Марксистско-ленинскэ хараа бодол, эрхэтэдэй үндэр уялга, социалис Эхэ оронойнгоо түлөө патриотическа омогорхол бүридүүлэн хүмүүжүүлгэдэ, арадай ажабайдалые ухаан бодолой шэнэ баялигуудаар баяжуулгада эрдэм наукын болон уран һайханай интеллигенциин аша габьяа айхабтар ехэ. Тэдэнэй талаан бэлигээр байгуулагдаһан бүхы томо, үнэн сэхэ, тон зүб зохёолнуудые парти хододоо дэмжэхэ ба совет хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ баяр баясхалантайгаар угтагдаха юм гэжэ манай интеллигенци батаар этигэхэ аргатай гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан илалтын 40 жэлэй ойе бидэ угтажа байнабди. Ажабайдалай харгы дээрэ гараһан шэнэ үетэн бүхэн тэрэнэй эшэ нүхэсэлые шэнжэлэн үзэдэг байна бшуу. Юуб гэхэдэ, эрхэтэнэй ба политическэ болбосоролго ороной түүхэһээ, тэрэнэй баатар габьяата хуудаһануудһаа таһаршагүй. Совет патриотизм хадаа манай байгуулалтын оюун бодолой гайхамшагта туйлалтануудай нэгэниинь байгаа, байһаншье зандаа. Тиимэһээ бидэ энэ баялигые онсо гамтайгаар ба партийна анхаралтайгаар сахин хамгаалха, улам арьбадхаха ёһотойбди. Юуб гэхэдэ, Эсэгэ орондоо инаг дуратай байлгаһаа, интернациональна уялгадаа үнэн сэхэ байлгаһаа бүри үндэр дээдын мэдэрэл гэжэ байхагүй.

Манай бүхы үүсхэлнүүдэй амжалтын эшэ нүхэсэл гэхэдэ, арадай ажамидаралта зохёохы ажал ябуулга болоно гэжэ элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ М. С. Горбачев хэлээ. Социалис общественые шэнэ, бүри үндэр шатада гаргахын, ленинскэ партиин XXVII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула бидэ хүсэн түгэсөөр ажаллаха ёһотой болонобди.

* * *

Элидхэл ехэ анхралтайгаар шагнагдаһан ба үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдаһан байна.

Үзэл сурталай, ниитэ-агитационно хүдэлмэриин асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай секретарь **М. В. Зимянин** үгэ хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэ совет общественын ажабайдалай бүхы талада гүн гүнзэгы нүлөө үзүүлбэ, үзүүлжэ үргэлжэлһөөр гээд тэрэ хэлэбэ. Июниин Пленумэй һүүлээр Центральна Комитет партиин дотоодын ба гадаадын политикын асари ехэ зорилгонуудые үзэл сурталай талаар бодото дээрэнь бэелүүлгэ хангалгын бүхэли комплекс хаража үзөөд, юрэнхы эрдэмэй ба техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудые шэнэлэн хубилалга тухай, комсомолые хүтэлбэрилгэ тухай, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ажал ябуулгые шэнэдхэн һайжаруулха тухай, контрпропаганда ябуулха нэгэдхэгдэмэл системэ байгуулха тухай тон шухала шиидхэбэринүүдые абаһан байна.

Эхэ оронойнгоо экономическа ба оборонно хүсэ шадалые бүхижүүлгэдэ, арадай үзэл сурталай политическэ ба социальна нэгэдэлые бэхижүүлгэдэ, СССР-эй арадуудай аха дүү хани нүхэсэл ба харилсаа холбоое хүгжөөлгэдэ хубитаяа горитойгоор оруулалсан, манай пропаганда партиин экономическа ба социальна политикые бэелүүлгэдэ эдэбхи ехэтэйгээр туһалдаг болоо. Үзэл сурталай хүдэлмэри үнэхөөрөө партиин, коммунист бүхэнэй хэрэг болонхой.

Экономико хадаа парти ба арадай революционно шэнэдхэн хубилалгын гол плацдарм болоно гээд оратор онсолон тэмдэглэбэ. Ноябриин 15-да КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэхэ зуураа, экономикодомнай туйлагдаһан һайшаалтай амжалтануудые тэмдэглэн, оронойнгоо социально-экономическа хүгжэлтын саашанхи гол шухала асуудалнуудаар тодорхой зорилгонуудые табиһан байна. Парти ба араднай тэрэнэй хэлэһэн үгые научна үндэһэ һууритай, социализм байгуулгын, коммунизм тээшэ манай Эхэ ороной саашадаа дабшалгын шэнэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ коммунист бүхэниие, совет хүн бүхэниие зоригжуулһан холын хараата партийна документ болгон угтан абаа.

Партиин социально-экономическа политикын шиидхэхы шэглэлнүүдтэ үзэл сурталай хүдэлмэриин, нэн түрүүн хэблэлэй, пропаганда ба агитациин элсүүлхы ба эмхидхэхы бүхы ажал ябуулгые эблүүлэн табижа, энэ табан жэлэй түсэбүүдэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхын, ерэхэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ таатай зохид эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулхын тулада гэзгдэжэ ябагшадые урагшань татаха, социалис уялгануудай дүүргэлтые һуларшагүй хиналта доро абаха, хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ болонобди.

Ажалшадай марксистско-ленинскэ үзэл суртал коммунис ёһоор хүмүүжэн болбосоролгын үндэһэ һуури байһан, саашадаашье байха. Энэ зорилгые шиидхэхын тулада манай партида найдамтай бааза бии гээшэ.

Мүнөө политическэ ба экономическа эрдэмэй талаар һуралсалда 65 миллионһоо дээшэ хүн хабаадажа, эрдэм мэдэсэеэ үргэдхэнэ. Партийна комитедүүд һуралсалай эмхидхэгдэмэл гуримаар шагнагшадкоммунистнуудта ба партийна бэшэ хүнүүдтэ улам эдэбхитэйгээр, залан сэхээр нүлөөлхые оролдоно. КПСС-эй ЦК-гай XXVII съезд дээрэ баталан абтаха партиин программын шэнэ редакцилгые шудалалга политическэ һуралсалай удха шанарые баяжуулха байһаниинь лабтай.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй һүүлээр ниитэ-политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэриин олохон шэглэлнүүдтэ һайшаалтай хубилалтанууд хэгдэһэн байна гээд оратор тэмдэглээ.

Союзна ба автономито республикануудай Верховно Советүүдые, мүн нютагай Советүүдые һунгаха талаар эхилжэ байһан кампани хадаа политическэ хүдэлмэриин ашаг үрые тодорхойлгоор, ниитын ехэхэн шалгалта болохонь гээшэ.

Манай арад, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай Илалтын 40 жэлэй ойе һаяар тэмдэглэхэ гэжэ байна гээд оратор саашань хэлэбэ. Тэрээндэ зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор алдарта ойн һайндэртэ бэлдэхэ талаар бүхы зүбшэл заабаринууд үгтэнхэй. Эхэ орондоо үнэн сэхэ байхаар ба интернациональна хүмүүжүүлгээр, нэн түрүүн ургажа ябаа залуу үетэниие, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй албанда залуу хүбүүдые бэлдэхэ хүдэлмэриие һайжаруулгада тэрэ тогтоол шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ.

Уласхоорондын байдалай улам шахардуу шанга боложо байһан эрхэ байдалда манай ойлгууламжын хүдэлмэриин удхада, шэнжэ шанарта эрилтэнүүдэй хэды ехээр табигдажа байһаниие бидэнэр гүйсэд дүүрэнээр мэдэрхэ ёһотойбди. Манай партиин уласхоорондын ленинскэ политикын гол уг зорилгонуудые ажалшадта тайлбарилан ойлгуулха, империализмтай ангиин талаар эбсэшэгүй, һэргэг байхаар тэдэниие хүмүүжүүлхэ шухала гээд М. В. Зимянин онсолон тэмдэглээ.

ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, партийна комитедүүд контрпропаганда хэхэ бүхэли системэ байгуулха хүдэлмэри дүүргэжэ байна. Ангиин дайсад бидэнэй миин бэеэ аршалаад байхыемнай хүсэнэ. Тиигэжэ огто болохогүй. Түүхын үнэн зүб байдал бидэнэй талада. Социализмын аша туһада алба хэмээр, юугээршье буруушаагдаха аргагүй түүхэтэ баримтанууд мүнөө бидэндэ бии.

Оратор саашань хэлэхэдээ олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ба пропагандын ажал ябуулга дээрэ тогтобо. Партиин Центральна Комитет июниин Пленумэй һүүлээр олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэриие шэнэлэн һайжаруулха зорилгоор тон шухала хэдэ хэдэн тогтоолнуудые абаһан байна. Телевидени ба радиогой информационно программануудай удха шанарые һайжаруулха ба мэдээсэлнүүдэй саг болзортоо дамжуулагдадаг байха тухай асуудал хаража үзэгдөө. «Районно ба городской газетэнүүдэй ажал ябуулгые саашадань һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол бүхы хэблэлдэ онсо шухала удха шанартай гээшэ. Олондо мэдээсэл тараадаг элдэб хэрэгсэлнүүдэй өөр өөрын онсо илгаатайшье һаа, тэдэндэ барандань адли эрилтэ табигдана. Саашадаа газетэдэ толилогдоһон, телевидени ба радиогоор дамжуулагдаһан материалнуудай шанарые һайжаруулха ба нүлөөень ехэ болгохо тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Совет хүнүүдые үзэл бодолой-политическэ, гурим заншалай талаар хүмүүжүүлгэдэ, тэдэнэй оюун мэдэрэлые үргэдхэн дээшэлүүлгэдэ социалис культурын тон ехэ үүргэ дүүргэдэг байһаниие оратор онсолон тэмдэглэбэ. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин ойн баярай пленум дээрэ Константин Устинович Черненкын хэлэһэн үгэ дотор олонациональна совет литературын, искусствын габьяада бүхы дээрэнь үндэр сэгнэлтэ үгтэһэн байна. Арад зоной оюун мэдэрэлэй бүридэлгэдэ, үзэл бодолой-политическэ ба гурим заншалай талаар совет хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ литература ба искусствын улам ургажа байһан үүргые манай пропагандын гүйсэд дүүрэнээр хараада абаха, уран зураашадтай үзэл бодолой хүдэлмэриие үргэдхэхэ шухала.

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд — клубуудай, соёлой байшангуудай, библиотекэнүүдэй—хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха, уран һайханай коллективүүдэй ажал ябуулгые хүгжөөхэ шухала байһаниие оратор тэмдэглээ. Залуу хүбүүд, басагадые үзэл сурталай ба гурим заншалай, бэеын элүүрэй, мэргэжэлэй талаар хүмүүжүүлгын асуудалнуудта, тэдэниие бэеэ даа[illegible]

[illegible] Үгынгөө түгэсхэлдэ оратор ингэжэ хэлэбэ: парти ба арадаймнай ажабайдалда түүхэтэ хараа болохо, [illegible] урагшаа [illegible] стратегиин [illegible] КПСС-эй XXVII съездэдэ бэлдэжэ орохо хаһадаа бидэнэр оробо гээшэбди. Парти ба арадай нэгэдэлые эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлхэ, олониитын хүсэл эрмэлзэлдэ ба үзэл бодолой этигэл найдабарида бии байһан зохёон байгуулхы асари ехэ хүсэнүүдые хүсэн түгэс социалис общественые шэнэдхэн һайжаруулгада, Агууехэ Совет Эхэ оронойнгоо политическэ, экономическа ба оборонно хүсэ шадалые саашадань хүгжөөлгэдэ зорюулха болонобди. Эдэ бүгэдэ хадаа манай бэелүүлхэ зорилго, манай партийна уялга мүн.

* * *

Белоруссиин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Н. Н. Слюньков**, «Правда» газетын главна редактор **В. Г. Афанасьев**, КПСС-эй МГК-гай секретарь **А. М. Роганов**, СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент **П. Н. Федосеев**, Украинын компартиин ЦК-гай секретарь **А. С. Капто**, КПСС-эй ЦК-гай науканууд ба һуралсалай зургаануудай таһагые даагша **В. А. Медведев**, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай директор **А. Г. Егоров**, КПСС-эй Красноярска крайкомой нэгэдэхи секретарь **П. С. Федирко**, СССР-эй Уран зохёолшодой правлениин нэгэдэхи секретарь **Г. М. Марков**, КПСС-эй Свердловско обкомой нэгэдэхи секретарь **Б. Н. Ельцин**, «Коммунист» журналай главна редактор **Р. И. Косолапов**, КПСС-эй Саратовска обкомой нэгэдэхи секретарь **В. К. Гусев** конференци дээрэ үгэ хэлээ.

Конференцидэ хабаадагшад нүхэр К. У. Черненкын амаршалгые, партиин тэдэндэ хандаһан үгэ мэтээр угтан абаа. Амаршалга дотор хүсэн түгэс социализмые шэнэдхэн һайжаруулгын гол шухала асуудалнуудаар тодорхой заабаринууд үгтөө, КПСС-эй мүнөө үеын үзэл сурталай ажал ябуулгада гүнзэгы тобшолол хэгдээ, ерээдүйн арга боломжонууд элеэр тодорхойлогдоо гээд үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

КПСС-эй XXVII съездэдэ бэлдэлгын үедэ ниитэ-политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлгэ, олониитын ухаан бодолдо, үзэл сурталай этигэл найдабарида бии байһан зохёон байгуулхы асари ехэ хүсые Эхэ оронойнгоо экономическа ба обороны хүсэ шадалаа саашадань хүгжөөлгэдэ зорюулга хадаа парторганизацинуудай, үзэл сурталай кадрнуудай, бүхы коммунистнуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудай нэгэн болоно гээд ораторнууд хэлээ.

Уласхоорондын байдалай улам шахардуу шанга боложо байһан энэ үедэ бүхы пропаганда ба агитациин ашаг үрые дээшэлүүлхэ шухала, иимэ эрхэ байдалда контрпропагандын ажал ябуулгын үүргэ хэмжээлэшэгүйгөөр дээшэлхэ болоно, теэд тэрэнэй уг удха, шэнжэ шанар хододоо добтолхы, ангиин хараа шэглэлтэй байнагүй гээд конференцидэ хабаадагшад онсолон тэмдэглээ. Үзэл сурталай талаар олондо нүлөө үзүүлхэ бүхы хэрэгсэлнүүд, бүхы пропагандистнууд контрпропагандын ажал ябуулха [illegible]

Декабриин 11-дэ конференци хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. (ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он

Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

АЖАЛАЙНГАА ОНШЫЕНЬ ОЛОЖО...

Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой үни луговод Э. Б. Санжицыренов нютаг нугадаа нэрэ солотой, олондо мэдээжэ хүн. Эрдынижап Будае жэлһээ жэлдэ ажалдаа үндэр үрэ дүнгүүдые түйл Жэшээлхэдэ, 1983 ондо харууһалдаг сабшалангайнь тар бүриһөө 43 центнер үбһэн абтаа юм. Харин жэлдэ 200 гектар талмайһаань хамта дээрээ 6 центнер үбһэн хуряагдаа.

Манай корреспондент түрүү луговодтой уулз хөөрэлдэһэн байна. Мүнөө нүхэр Санжицыреновэй рөөн уншагшадта дурадхагдана.

Адууһа мал олоор үсхэбэрилжэ, энэ һалбариин ашаг шэмые дээшэлүүлхын тула үбэлжэлгын үедэ дутамаггүй хүрэхэ, һайн шанартай тэжээл хэрэгтэй гээд мэдээжэ. Тэжээлэй найдамтай үндэһэ һуури табиһан лэ ажахы гүрэндэ һү, мяха, нооһо тушааха түсэбөө гүйсэд дүүргэдэг гээшэ. Залуу мал шахан таргалуулдаг манай совхозой үйлэдбэридэ тэжээл нөөсэлхэ гээшэ ехэ удха шанартай.

1967 ондо манай нютагта шэнэ совхоз байгуулагдаа һэн. Тиин амяараа ажахы болоходомнай, али олон юумэн хэрэгтэй болоо һэн бэзэ. Мүн адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, тэдэниие үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангаха асуудалнууд нэн түрүүн шиидхэгдэхэ зэргэтэй болоо бшуу. Шанага голдоо үндэр хаалта (плотина) бариха дурадхалтайгаар ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаа бэлэйб. Энэ хэрэгнай совхозой эмхидхэгдэһэнэй хойто хабарынь хүсэндөө хүргэгдөөд байгаа. Энээниие би түрүүлэн бодомжолһон байгааб. Теэд иимэ хэрэг бүтээхэ гэжэ хэды һанаашье һаа, отделениинхидэй хүсэн бага гэхэһээ эхилээд, олон шалтагаан олдодог һэн.

Байгша ондо Шанага голдо хэгдэһэн хоёр хаалтын наада тээхинь 1,5 метр үндэр болгогдобо. Тиигэжэ ажахын түб Шанагада дүтэ оршоһон 260 гаран гектар нуга сабшалан, 40 гектар кукурузын полиие хоёр удаа уһалха аргатай болобобди. Энэмнай ехэл хэрэг гээшэ. Түрүүндээ сабшалангаа зарим жэлнүүдтэ оройдоо нэгэ дахин уһалдаг байгаабди. Мүнөө ондоо болобо.

Хоёрдохи жэлээ намтай суг луговодоор хүдэлдэг Г. Г. Бадмаев бидэ хоёрто 264 гектар сабшалан даалгагданхай. Участогаймнай ханааб болон хаалта түхеэрэлгэнүүд заһабарилагдажа, шэнэлэгдэжэ байна. Энэ намарай һарануудай үедэ ханаабууд дээрэмнай түмэр 40 хаалта зохёогдожо хэгдээ. Тэдэнэй хаана, ямар газарнуудта табигдахыень заажа үгөө һэмди, мүн яагаад, хайшан гэжэ хаалтануудые һуулгаха тухай һанамжаяа хэлэһэн байнабди. Түрүүндээ манда иимэ хаалтанууд үгы һэн. Тиимэһээ мартын эсэсһээ саһанай хайлажа эхилхэдэ, ханаабаа хаахын түлөө горитой шорой малтажа, уһаяа сабшалан руугаа шэглүүлдэг һэмди. Харин мүнөө ажалнай горитойгоор хүнгэдхэгдэбэ гээшэ. Тиихэдэ һүүлэй жэлнүүдтэ урдандаа амяар амяараа хүдэлдэг байһан хоёр луговод газараа нэгэдүүлжэ, ажалланабди гээд нэмэлтэй. Ингэжэ хүдэлхэдэ һайн. Түрүүндээ хэн нэгэнэйнгээ сабшалангаа уһалхыень хүлеэдэг һэмди. Тииһээр байтар уһан бага болошохо, сабшалангаа уһалха зохид сагай тулажа ерээд байхада, хүлеэхэ хэрэгтэй болодог байгаа. Мүнөө хамтаржа хүдэлхэдэ, хоюулнаймнай хэрэг урагшатай, ябасатай болонхой.

Мүн эндэ уһалуури тушаа өөрынгөө һанамжа хэлэхэмни. Манай нютагай газар шабарлиг юм. Иимэ хүрьһэтэй нуга сабшаланиие хабар эртүүр уһалхада тааруу һайн гээд бодогшоб. Юуб гэхэдэ, хаха хүрэһэн, гантаһан газарай габа руу уһан ороно бшуу. Тиигэхэдэ газар эртүүр гэдэдэг. Түргэн «һэриһэн» хүрьһэнэй ногоон удангүй үндэһэлжэ захалдаг бшуу. Ингэжэл эртын ногоон хабарай шиниг нойто бэедээ шэнгээжэ, татажа абаад, дары хүсэ абадаг, түргэнөөр ургадаг ха гээд бодомжолдогби.

сабшаланайнгаа ургаса ритойгоор дээшэлүүлхын ла олон ондоо аргануу хэрэглэһэн байгдана. Жэш хэдэ, түрүүлэн борноi үзэгдөө. Энээнһээ ямар туһа гараагүй. Тиихэ газар нягтаруулдаг кат шүдэнүүдые гагнуулаад, т тораар шэрээдшье ту һэмди. Иимэ арга хэрэ хэдэ, аша туһатай ш байгаа. Теэд тэдэ шүдэ удаан ябангүй унашаха. байдалай ушархада, са лангайнгаа 30 гектар г та дисковани хээбди. Ин элдүүрилэгдэһэн тал гектар бүриһөө 60 цен үбһэн хуряагдаа. Онсол диск шэрэхэдэ, үтэгжү газарай хүрьһэн руу ору дана. Гадна ногооной ү унагаагдажа, тэрэнэй гахада һайн байдал олг но. Тэрэшэлэн ногооной дэһэн отологдоно, ург баян болоно. Ингэжэ э рилэгдэһэн газарай н жэгдээр, бүхыдөө хүсэ уһалагдана. Юуб гэхэдэ, тэрэ гаргаһан зурлааень хаад, добо дошышье һые ундалуулна бшуу.

Саашадаа үтэгжүүлг хай нэгэ хэды үгэ хэлэ Нуга сабшаланда хүсэд тамаггүй хүрэхэ үтэгж мүнөө болотор хүртэдэ Жэшээлхэдэ, 1983 ондо гектар газартамнай мин 20 тонно минеральна жүүлгэ гаргагдаа юм. Х удаадахи жэлдэнь үтэгж гэ оройшье оруулагда Үтэгжүүлгэ шадамараар рэглэхэ гээшэ угаа шу Теэд үтэгжүүлгэ сасан раадаг оньһон түхеэрэлг наанда хүрэмөөр хүдэ гүй. Бодоодшье үзыт Бага хэмжээтэй үнэтэ жүүлгэ зурууд зуру хаягдадаг. Үтэгжүүлгэ.о һан газарай ногоон ү үндэр, харин тэрэнэй даагүй газарай ногоон гэн, набтар байдаг. Ин зарай ногоон хуряа сагһаа урид хэдэн т хэбтэшэдэг гээшэ. ушарһаа иимэ сабшал үбһэ хуряаха гээшэ б шээлтэй юм. Эндэ тра на косилкануудые хэр хын аргагүй. Тиимэһээ най ажахынхид иимэ рай ногоое «ЖРБН-4» жаткые комбайнда таару табяад хуряадаг гури Баалнуудынь зузаан, байдаг. Сабшагдаһан н удаан хатадаг, мүн энэ уламжалан, хура бороод сохюулшаха ушарнууд дэдэг ааб даа. Манай эн нуга сабшаланда амми селитрэ таарадаг байна бодото байдалнай хару

Луговод мэргэжэлтэй хадаа октябрь һарада жо үнгэрһэн КПСС-эй гай Пленумэй шиидхэ нүүдые сэдьхэлээ ханан шааб. Газар ажалай үрые дээшэлүүлгэдэ зо лагдаһан хүдөө ажахын дорхой хэмжээ ябуулга хараалагдаба. Тиигэжэ лаймнай дутуу дунда һаяын сагта усадхагд ха юм. Парти, гүрэн т гөө хүдөө ажахын хүгжэ улам түргэдхэлгэдэ ех харал хандуулжа байха хэзээ хэзээнэйхиһээ ор сотойгоор, үсэд нэтэрү хүдэлхэ гэжэ эрмэ байнаб. Мүнөө би суг х дэг нүхэртэеэ хамта- халяаха гэжэ хүсэл оро го гарганабди. Мүн ша ондо урда жэлнүүдэ орходоо дээгүүр соц уялга абаха байһамни дээжэ. Ингэжэл түрэл тиингаа ЦК-гай Пле шиидхэбэринүүдые ду хэ бодото хэрэгтэ хуб оруулнаб.

Д-Р. ДАМБА

Луговодоор хүдэлхэ үедөө хөөрөөсень бэшэжэ аба

Совет орон дотор

ЭСТОНИИН БАРИЛГАШАДАЙ АМЖАЛТА

ТАЛЛИН. «Кичерэ һуурин тосхониие ба станциие бариха жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэбэбди. Байгал-Амарай түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдэй байха олон дабхар байрын гэрнүүдэй кварталые гүрэнэй комисси эрхим сэгнэлтэтэйгээр тушаан абаа. Социалис уялгануудаар хараалагдаһанай ёһоор ажалай бүтээсэ түсэбэй ёһоор хоёр процент үлүүлэгдэбэ».

БАМ-ай шефүүдэй — Эстониин барилгашадай хүдэлмэриин түлөө харюусадаг республикын эмхинүүдтэ иимэ телеграмма һаяхан ерэһэн байгаа. БАМ-ай Баруун участогай Кичерэ гэжэ һуурин тосхонһоо «Таллинстрой» трестын барилга хабсаралгын поездын коллектив тэрэниие эльгээгээ.

Буряад орондо хүбшэ тайгада түмэр замшадай һуурин тосхон бариха нэрэ хүндэдэ Эстониин барилгашад хүртэһэн юм. Украинын болон Грузиин, Литвагай ба Казахстанай, Хальмагай болон Буряадай барилгашадтай хамта республикын түлөөлэгшэд дүрбэн жэл хүдэлжэ, түмэр замай барилгада горитой хубитаяа оруулжа байнхай.

Энэ үе соо түмэр замай дэргэдэ болбосон түхэлтэй байрын гэрнүүд, клуб, вокзал, промышленна бааза урган бодоо, һургуули, хүүгэдэй саад, стадион баригдажа байнхай.

ҮЙЛЭДБЭРИИН ҮЛӨӨДЭҺЭ ХЭРЭГЛЭН

КУЗОВЛЕВО (Томско область). Үбэлэй хүйтэнэй үни эхилээшье һаань, эндэхи теплицын комбинадта овощ тариха хүдэлмэри ябуулагдана. Зэргэлээд баригдажа байһан Томскын нефтехимическэ комбинадта гарадаг дулаагаар дүн хамта 24 гектар талмайтай теплицэнүүд найдамтайгаар дулаасуулагдадаг болоо юм.

Сибириин нефтехимиин түрүү предприятиин үйлэдбэриин бусадшье үлөөдэһэн «овощой фабрика» дээрэ улам ехээр хэрэглэгдэнэ. «Арадай ажахыда үлөөдэһэ хэрэглэлгэдэ бии байгаа горитой дутагдалнууд тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор энээн тухай онсолон тэмдэглэгдээ һэн. Нефтехимигүүдэй үүсхэлээр теплицэнүүдтэ уһалалгын түхеэрэлгэ шэнэдхэн һайжаруулагдаа юм. Түмэр сорго хоолойнуудай орондо пластмасса сорго хоолойнууд табигдаа.

Ажаһуудалай химиин баригдажа байгаа заводой ашаглалгада оруулагдахада комбинат «Томскплодоовощхозой» ажахынуудта бүри ехэ туһаламжа үзүүлдэг болохо юм. Үйлэдбэридэ гарадаг үлөөдэһөөр помидор ба үгэрсэ хадагалха пластмасса амһарта үйлэдбэрилхэ гэжэ хараалагдана. Нэгэдэлэй найман ажахыда теплицэнүүдые хушаха пленко үгтэхэ ёһотой. Агропромышленна хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэдэ, Обь шадарай нефтешэдэй гэр бүлэнэрые овощоор бүри һайнаар хангаха арга олгохо байна.

ОНЬҺО МЭРГЭН ТҮХЕЭРЭЛГЫН ТУҺАЛАМЖААР

ВОЛОСОВО. (Ленинградска область). Ленинград шадарай «Гомонтово» гэжэ нэгэдэлэй совхозуудта малай тэжээлэй рационууд оньһон мэргэн түхеэрэлгэнүүдэй туһаламжаар табигдана. Мал ажалай энэ томо фирмын бүхы ажахынуудта электронно «эдеэ шанагшад» хүдэлжэ эхилэнхэй.

Үнеэдэй туд бүхэнэйнь наһые, ашаг шэмые хараада абажа, электронно түхеэрэлгэ меню табидаг.

Электронно диспетчерэй уялгануудые оньһон мэргэн түхеэрэлгэ баһал дүүргэнэ, һаалиин малай тоо толгойе бүридхэхэдэ туһална. Энэнь һаалиин малые бүри һайнаар эдеэдүүлхэ, тэдэнэй туд бүхэнһөө ехэ һү абаха арга олгоно. Жэшээлбэл, «Гомонтово» нэгэдэлэй «Труд» совхоздо ЭВМ хэрэглэхэдэнь, жэлэй туршада тэжээл гаргашалга нилээд хороогдоһон, продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд бага болгогдоһон байгаа. Эндэ областя доторoo эгээл хямда һү абадаг, һү һаалиньшье ехэ юм. Үдэр бүри үнеэн бүриһөө пүүд шахуу һүн һаагдадаг.

Ленинградай агрохимическэ хангалгын центральна институдай филиалай хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдтэй хамта электронно машиные хүдөөгэй шэнэ мэргэжэлтэдэ «һургаа» юм.

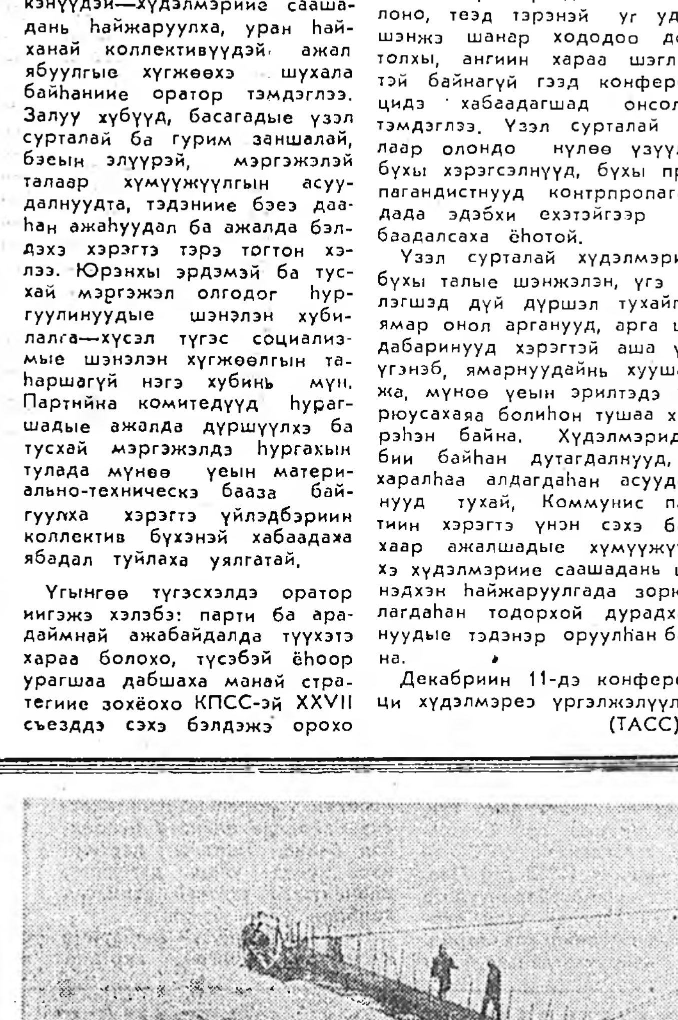
ХАНИ БАРИСААНАЙ ХЭЛЭН ДЭЭРЭ

РИГЭ. Эндэ нээгдэһэн СССР-эй арадуудай литературын библиотекэдэ олон үндэһэ яһатанай совет литературын хэблэлнүүд суглуулагданхай.

65 хэлэн дээрэ — латыш баород, украин ба молдаван, казах ба узбек хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэһэн номууд библиотекын жасада тоологдоно. Даргинска, кумыкска, лакска болон ороной бага үндэһэ яһатанай бусад хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэһэн номууд бии.

Совет ороной, тэрэнэй аха дүү бүхы республикануудай шэнэ туйлалтанууд тухай номуудай томатическа выставкэнүүд хөөрэнэ. Агууехэ Илалтын 40 жэлэй ойн дүтэлжэ байхада фашизмда эсэргүү байлдаанда совет арадай гаргаһан баатаршалгада зорюулагдаһан номууд стендүүд дээрэ гол һуури эзэлнэ.

(ТАСС).

«Калининградморнефтегазпром» гэжэ нэгэдэлэй үр дэгшэд Балтиин далайн эрьеын газарнуудһаа түрүүш тонно үнэтэ түлишэ—нефть малтан абаһан тухай элидхэбэ. Гурбан километр гүнзэгыһөө абтаһан «ха алтан» шанараараа эрхим һайн гэжэ тодоруулагд Ушар юуб гэхэдэ, тэрэнэй бүридэлдэ бензинэй фрак нууд угаа ехэ байгаа бшуу. Эндэхи эрье шадар нефти бие элирхэйлхэдээ, хэды шэнээн талмай дээрэ олзобо хэхэ арга боломжо бииб гэжэ мэргэжэлтэд багсааха лоно. Таран гэжэ нэрэтэй хушууһаа холо бэшэхэнэ үш хэдэн скважина малтахаар олзоборилогшод хараална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: далайн үрэмдэлгын платформо руулагдана. Эндэл Совет Балтикада анха түрүүшынх нефть абтаа ха юм.

ТАСС-ай фотохронико

АРАДАЙ ХИНАГШАДАЙ ГОЛ ЗОРИЛГОНУУД

(Арадай хиналтын органуудай эдэбхитэдэй республиканска суглаанһаа)

арадай хиналтын органуудай эдэбхитэдэй рес-
суглаан боложо, «Арадай хинагшадай Бүхэ-
зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна сек-
СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүү-
эр К. У. Черненкын хэлэһэн үгын, мүн зүб-
дүүдэй үндэһөөр республикын арадай хинал-
лхэ зорилгонууд тухай» элидхэл Буряадай
арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ И. П.
ээ.
хэгдэһэн суглаанай тоосоое уншагшадай ан-
дурадхабди.

байгша оной
арадай хинаг-
эна зүблөөн бо-
зүблөөн дээрэ
й Генеральна
СР-эй Верховно
идиумэй Түрүү-
К. У. Черненко
айна. Бидэ му-
й хэлэһэн үгын
сынгөө зорилго-
орхойлхоёо суг-
ж республикын
лтын комитедэй
И. П. Зинченко,
эхиндэ тэмдэг-

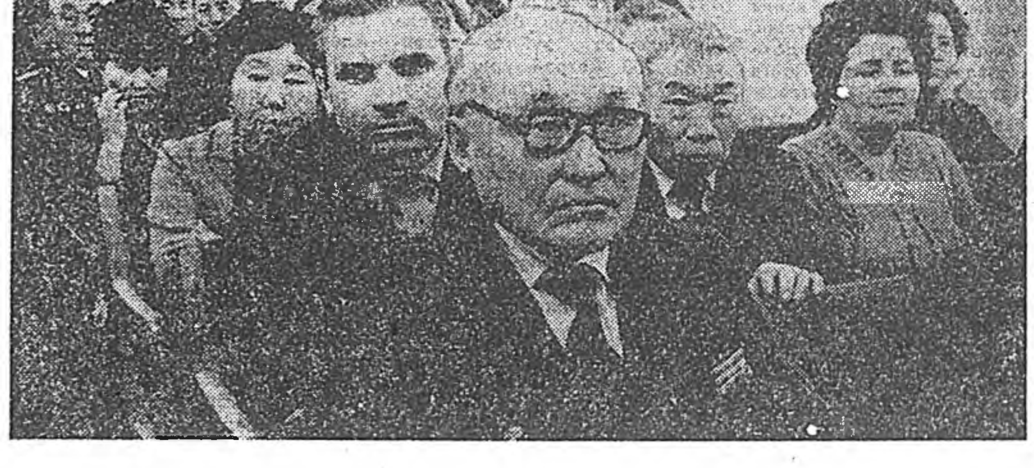
ээ социализмын
хинагшадай
саашадаа улам
охо, шалгалтын
шаг үрэ улам
й гэжэ тус зүб-
аагдаһан байна.
орхойлон, нүхэр
ко иигэжэ тэм-
«Манай общест-
гын гуримые
ы шатын хү-
арта ажабайда-
эшэлүүлэгдэһэн
гүнзэгы ехээр
үе сагта орожо
ай хиналта ха-
ын таһаршагүй,
эшэгүй хубинь
элэхэ байнаб».
лтын органууд
лтынгаа хүдэл-
итэдые улам
улан, СССР-эй
«СССР-эй Ара-
хай» Хууляар
э түлөөлэлгээ
эглэхэ ёһотой
зааба. Совет
ствын хүгжэлтэ-
журам заршам,
хулгайшад,
тоонуудые бэ-
жалайнгаа хэм-
гүрэнэй зөө-
үбэршэлэгшэд,
та эзэн бусаар
оо наймаа хэг-
олгогдоһон эр-
э үлүүгээр хэ-
гэ абагшад —
муухай ябадал-
хинагшадай
өө холодохо
инь мэдээжэ.
арадай хинаг-
зөөрие улам
лдэб эсын ду-
саг дарыдань
м, журамтай
ажал ябуулгаяа
үлхэ, шалгалта
нгаа дүнгүүдые
ожо байха, тии-
бадалые урид-
э хэрэг хан-
юм.

ай арадай хи-
а урдахи зо-
түлэб урагша-
. Ажалша кол-
о хүндэтэй бо-
дутагдалнуудтай
тэмсэдэг ара-
ба бүлэгүүд рес-
й нилээд олон.
заводой, Зэдын
денэй комби-
модоной ком-
Үдын гадар
аһанай фабри-
нэрэмжэтэ ло-
епогой, Улаан-
оргын, «Нижк-
рой» трестын
депутадуудай
Аршаанай по-
дүүдэй, Зэдын
ртсъездын, Бэ-
Байгал-Худа-
дай, 590-дэхи
н бусад олон
э тоодо орол-

лтын эмхинүүд-
жэлдэ болоһон
тын кампани
итедүүд, бүлэ-
нуудые бэхи-
нүлөөлөө. Тэ-
нган хүн һун-
Хинагшадай
иин түрүүшүүл
2595 депута-
радай хинагша-
инь коммунист-
итнь — комсо-
о.

республикын
органуудай
эд эдэбхижээ.
утуу дунданау-
үйлэдбэриин
арга болом-
энээр хэрэглэ-
олдолго гарга-

зарим хүтэл-
арадай хинал-
эрилтээ шан-
ш жэлэй, мүн
рүүшын хахад
журам зар-
гүрэнэй зөөри-
ээр хандаһан,
доһон эрхээ
эр хэрэглэһэн
ажалһаань сү-
олоо. Тиихэдэ
ули буса яба-
аа түлөө 123
гүрэндэ түлэ-
на. Арадай хи-
саашадаашье
лынгаа хүдэл-
ха байна гэ-
мдэглэбэ.

Республикын арадай хиналтын органуудай эдэбхитэдэй суглаанай зал соо.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

Республикымнай олонхи предприятинууд байгша оной 10 һарын түсэбые дүүргэбэгүй. «Буржелезобетон», «Бурятстройматериалы» нэгэдэлнүүд, Хандагатайн ба Хүртэйн леспромхозууд, Байгалай модоной бааза, Ципиканай прииск болон бусад предприятинууд тэдэнэй тоодо оролсоно. Тиихэдэ Баргажанай, Сэлэнгын, Хэжэнгын районууд гүрэндэ продукци худалдаха түсэбөө дүүргээгүй.

Гэхэтэй хамта, арадай хинагшадай элирүүлһэн олон дутагдалнуудһаа хэдэн баримтануудые эндэ дурдая. «Забайкаллес» нэгэдэлэй олохон предприятинууд бэлдэхэһэн модоёо дура зоргоороо гаргашалдаг байна гэжэ шалгалта харуулаа. Жэшээлхэдэ, Байгалай модоной бааза үнгэрэгшэ жэлдэ ямаршье нарядгүйгөөр 15 мянга гаран кубометр модо Грузиин, Узбегэй болон бусад республиканууд та эльгээбэ. Тэрэшэлэн республикын леспромхозууд һүүлшын табан жэлэй туршада 487 мянган кубометр модо дотоодынгоо хэрэглэмжэдэ фондһоо үлүү гаргашалаа.

Республикын олон предприятинууд түсэбөө дүүргэнэгүй. Тэдэнэр номенклатурын ёһоор продукци үйлэдбэрилхын орондо үйлэдбэрилхэдэ хүнгэн продукци ехээр гаргана. Тиигэжэ түсэб бүхы дээрэнь дүүргэлтын процентые дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоно. Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаһанай фабрика болон бусад предприятинуудта тиимэ ябадал дайралдаһаар.

Манай парти болон правительство худал хуурмаг тоонуудые бэшэжэ нюдэ далдалха, гүрэнние мэхэлхэ ябадалтай шангаа тэмсэл хэхэ зорилго арадай хинагшадай урда табидаг.

Зүгөөр манай республика дотор иимэ ябадал үшөөл дайралдана. Жэшээлхэдэ, «Бурятфермаш» нэгэдэл үйлэдбэриингөө түсэбые, продукци эльгээхэ түсэбүүдээ дүүргэдэггүй аад, нюдэ далдалһан тоонуудые бэшэжэ, худал хуурмаг мэдээнүүдые үгэдэг байгаа. Тиигэжэ тэдэнэр хэдэн мянган түхэригэй продукци үнгэрэгшэ жэлэй, мүн байгша оной 10 һарын туршада дутуу үйлэдбэрилөө.

Республикын ниитын эдеэ хоолой управлениин бааза түсэбөө дүүргэгшэдэй тоодо орохын, тэрэшэлэн мүнгэн шан абахын тула 896 тонно хартаабха, 1275 тонно овощ худалдагдаба гэжэ тоосоон соогоо худалаар бэшэһэн юм. Тэрэ худал хуурмаг тоонуудайнгаа түлөө бюджедһээ хуули бусаар 75 мянган түхэриг абаа. Тиихэдэ гаргашань үшөө 86 мянган түхэригөөр доогуур бэшэгдэһэн байна.

Тиихэдэ түмэр-бетонно хэрэгсэлнүүдэй заводой, Мухар-Шэбэрэй, ПМК-гай, барилгын «Бурятводстрой» управлениин автобазын хүтэлбэрилэгшэд байгша оной нэгэдэхи кварталай туршада 19 мянган тонно ашаан зөөгдэбэ гэжэ худал мэдээ үгөөд, жолоошодтоо хуули бусаар 1500 түхэриг шан үгөө, 2200 түхэригэй түлишэ хэрэглэгдэбэ гэһэн акт табяа. Иимэрхүү жэшээнүүд үшөөл бии. Тодорхойлон хэлэбэл, гүрэнние мэхэлжэ, нюдэ далдалха тоонуудые бэшэһэнэйнгээ түлөө һүүлэй 1,5 жэлэй туршада 300 тушаалтад харюусалгада хабаадуулагдаа. Тэрэшэлэн Сэлэнгын, Хэжэнгын, Хяагтын, Ахын колхоз, совхозуудта тиимэ ябадал дайралдаһан байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта, Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Яруунын, Баунтын, Хурамхаанай, Улаан-Үдын, Ахын районуудай арадай хиналтын комитедүүд энэ талаар эрилтээ шангаар табижа үшөөл шаданагүй. Ажалай журам гурим һайжаруулха, үйлэдбэриин ашаг үрые, ажалай бүтээсэ

дээшэлүүлхэ, асуудалые арадай хиналтын органууд тон шухала хэрэг гэжэ тоолодог. Энэ талаар олон баримтануудые дурдамаар. Эндэ нэгэ жэшээ харуулая. Үнгэрэгшэ жэлдэ республика доторнай үдэр бүри хүндэтэ шалтагаангүйгөөр 776 хүн ажаллангүй үнгэрһэн байна. Иимэ гурим, журамай ябадалһаа уламжалан 21,1 миллион түхэригэй продукци багаар үйлэдбэрилэгдөө.

Гүрэнэй зөөри алмаха, арьбалха гээшэ мүнөө үеын шухала эрилтэнүүдэй нэгэн болоно. Тиимэһээ энэ талаар арадай хинагшад предприятинууд болон колхоз, совхозуудта шалгалтануудые олоор үнгэргэнэ.

Гусиноозёрско ГРЭС-тэ материальна зөөри тон муугаар хадагалагдадаг гэжэ шалгалтаар элирүүлэгдээ. Тэндэ асаргадаһан 0,5 миллион түхэригэй сэнгэй эд зөөри хура бороондо, саһа шуурганда жэбэржэ хэбтээ.

Гүрэнэй зөөри алмалга ба арьбалалгатай социалис зөөри бүрин бүтэн байлгаха асуудал нягта холбоотой. Эд бараа болон бусад юумэ хулууха, үбэршэлхэ, гүрэнэй зөөри гутааха ушарнууд худалдаа наймаанай организацинуудта үшөөл олон. Үнгэрэгшэ жэлдэ республика доторнай бүхыдөө олон мянган түхэригэй үри зээли элирүүлэгдээ. Хүдөө ажахыда энэ талаар нилээд ехэ дутагдалнууд бии. Колхоз, совхозуудта үнгэрэгшэ жэлдэ аяар 17 мянган толгой эбэртэ бодо мал, хонид, адуун, гахайнууд дутаһан байна.

КПСС-эй обком болон Министрнүүдэй Совет республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулдаг. Хүдөө ажахыда 7,3 мянган хинагшад гэхэ гү, али республикын бүхы ажалшадай дүрбэнэй нэгэ хуби тоологдоно.

Газар һайжаруулха ниитэ гүрэнэй программые бэелүүлхэ, мүн ороохо таряа, тэжээл үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ арадай хинагшад өөһэдынгөө хубитые бага бэшээр оруулдаг гээшэ. Гэбэшье зарим колхоз, совхозуудта районуудта энэ асуудалда анхаралаа багаар хандуулдаг дээрэһээ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ хараа байса доошолно.

1978—1983 онуудта манай республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ олон миллион түхэриг мүнгэн һомологдоһон, тэрэ тоонь улам ургажал байнхай.

Ушар тиимэһээ бидэнэр хүдөө ажахые саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ аргатай болоһон байгаабди.

Һүүлэй үедэ үнгэргэгдэһэн шалгалтын дүнгөөр, олохон ажахынуудта, районуудта уһалууриин хүдэлмэри муугаар яоуулагдана гэжэ элирүүлэгдээ. Бүхы республика дотор абажа үзэхэ болоо һаа, 16 мянган гектарһаа дээшэ газар жэл бүри уһалагдангүй үлэнэ. Уһалууриин системэ болон бүлүүр станцинуудые тодхохо хүдэлмэридэ жэл бүри 5,3 миллион түхэриг гаргашалагдана.

Хурамхаанай районой уһалууриин системын хүдэлгэгдэгүй ушарһаа уламжалан, Гаарагын совхозой 661 гектар газар 1976 онһоо хойшо уһалагданагүй. Энэ хүдэлмэри ябуулхын түлөө 540 мянган түхэриг гаргашалагдаа. 1500 гектар газар уһалхаар түхеэрэгдэһэн Чисааньн уһалууриин системэ оройдоол 702 гектар уһална. Тиихэдэ Бэшүүрэй райондо 3 мянган гектар газар уһалагдаха аад, энэ хүдэлмэри хүсэндөө хүргэгдэнэгүй.

Органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ сэбшалан ба тарялан дээрэ ехээр гаргаа һаа, баян ургаса хуряагдаха гэжэ мэдээжэ. Гэбэшье «Бурятсельхозхимия» нэгэдэлэйхид, колхоз болон совхозууд тарялан дээрэ тараагдахаар хараалагдаһан үтэгжүүлгын гурбанай нэгэ хубиинь лэ гаргана. Тиихэдэ үтэгжүүлэгдэхэ газарай талмай жэлһээ жэлдэ доошоно. Республика доторнай уһалагдадаг газарай 40 процентдэ гэхэ гү, али 70 мянган гектарта минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаха

аргатай аад, энэ хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Харин зарим районуудые абажа хараха болоо һаа, Загарайн, Хэжэнгын, Хяагтын, Сэлэнгын, Прибайкалиин, Зэдын, Хурамхаанай районуудай ажахынуудта газараа һайжаруулха талаар хүдэлмэри муугаар ябуулагдана.

Хэжэнгын районой Загаһатын болон «Первомайский» совхозуудта 90 мянган түхэригэй гаргашатай 602 гектар газар хэрэглэгдэнгүй орхигдоо, харин Мухар-Шэбэрэй районой ажахынуудта 564 гектар газар хэрэглэгдэнгүй байһаар. Суулгын совхоздо, «Искра», «Родина», колхозуудта зуугаад гектарай газар бургааһан, харгана, нүүлэ болон үмхирһэн модоһоо сэбэрлэгдэнэгүй.

Иимэрхүү дутагдалнуудые тоолохо болоо һаа, үшөөшье олон.

«Уһалагдадаг ба хатаагдадаг газарта хэрэгтэй бүхы юумэн: үтэгжүүлгэ, техникэ, тарялан хамгаалха химическэ зүйлнүүдые, материально-техническэ бусад бүхы хэрэгсэлнүүдые, тэрэ тоодо түхеэрэлгэнүүдые ашаглаха нөөсэнүүдые үгэхэ хэрэгтэй»,—гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненко партиин ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэһэн байна.

Хүдөө ажахын техникэ зүбөөр ашаглаха талаар бидэнэр үшөөл ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотойбди. Һайнаар эмхитэйгээр хадагалагдаһан, техникын хажуугаар зарим ажахынуудта трактор, комбайн болон бусад техникэнь муу шанартайгаар заһабарилагдана, техническэ муу хангалтаһаа болоно, үбһэ тэжээл бэлдэхэлгын халуун хаһын үедэ эбдэрнэ. Олонхи колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын техникэ хадагалдаг предприятинуудта муугаар хэрэглэгдэһэн, хадагалагдаһанһаа боложо, машина, тракторнуудынь саһаа урид хэрэглэмжэһээ гарана, мүн үгышье болошохо ушар үзэгдэдэг.

«Транссельхозтехника» нэгэдэлэй транспортна 1-дэхи предприятида задалагдаһан 16, Петропавловкын транспортна предприятида саһаа урид хэрэглэлһээ гараһан 3 автомашина элирүүлэгдээ. Яруунын районой «Сельхозтехника» нэгэдэлдэ 7 машина задалагдаһан, Зэдын отделенидэ гагнууриин агрегат. «Диагностика» түхэлэй 3 автомашина мүн лэ иимэрхүү байдалтай байгаа. Бэшүүрэй районой «Сельхозтехника» нэгэдэлэй «Диагностика» гэһэн түсхай түхэлэй машинанууд бултадаа задалагданхай байба.

Баргажанай районой «Сельхозтехника» нэгэдэлдэ, «Сельхозкомплект» баазада техникэ муугаар хадагалагдана гэжэ элирүүлэгдээ.

Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо үнгэргэгдэһэн шалгалтын һүүлээр 49 мянган түхэригэй сэнтэй хүдөө ажахын элдэб оньһон хэрэгсэлнүүд дутаһан байна. Мүн 8 автомашина, 4 трактор задалагданхай, эндэ хэрэглэгдэхэ 7 мянган түхэригэй элдэб детальнүүдай үгы болоһон ушар элирүүлэгдэһэн байна.

Пассажирнуудые зөөхэ талаар дутагдалнууд үшөө олон. Арадай хинагшад энэшье хүдэлмэридэ анхаралаа ехээр хандуулха зэргэтэй.

Промышленна предприятинуудай хүдэлмэри, тэрэнэйнь шанар саг үргэлжэ хинагдажа байдаг. Судна бүтээлгын, локомотив-вагон заһабарилгын заводуудай, үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй коллективэй хүдэлмэри хаража үзэхэдэ, нёдондоной энэ үеынхиһөө доогуур байна. «Теплоприбор» завод, Клюевкын, Хандагатайн, Гусиноозёрскын, Итанцын, Еловкын, Зүүн-Мүрэнэй ой модоной ажахынууд хараалагдаһан түсэбөө бэелүүлээгүй.

Эд бараанай шанар дээшэлүүлгэ тухай саг үргэлжэ хэлсэдэгбди. Гэбэшье энэ талаар мүртэй хубилалта хэгдэдүй байһаар. Байгша ондо арадай хиналтын комитедүүдэй үнгэргэһэн гуша гаран шалгалтын үрэ дүн иимэ тобшолол хүүлэнэ. Оёдолой үйлэдбэриин «Туяна» нэгэдэлэй Бабушкин

хотын филиалай, «Бурятмясопром» нэгэдэлэй, Баян-Голой модоной заводой, Сэлэнгын архиин заводой гаргаһан продукци муу шанартай гэжэ тэмдэглэхээр.

Барилга-заһабарилгын хүдэлмэри тухай хэлэхэ болоо һаа, мүн лэ дутагдалнууд олон. Сосёлой, гэгээрэлэй, элүүр энхын талаар хангалтын байшангууд, илангаяа гэр байранууд, үни удаан саг соо баригдана. Ашаглалгада үгтэһэнэйнь һүүлээр удаан сагай үнгэрөөгүйдэ дахинаа заһабарилга хэгдэнэ. Энэ ушар хадаа барилгашадай даалгагдаһан хүдэлмэридөө харюусалга багатайгаар хандаһан ушарһаа болоно.

Арадай хиналтын комитедүүд, бүлэгүүд болон постнууд дээрэ дурсагдаһан асуудалнуудые хараадаа абан, анхаралаа ехээр хандуулха ёһотой. Тоогоор үсөөншье һаа, өөрын хараа зорилготой шалгалтануудые үнгэргэхэ шухала. Хинагшадай хүдэлмэриин үрэ дүн, тэдэнэй амжалта өөһэдһөөнь лэ дулдыдана. Тиимэһээ хүн зонтой үгэ хүүрээ һайнаар ойлголсожо, ажал хүдэлмэреэ зүбөөр табиха хэрэгтэй.

Гэбэшье бүхы бүлэгүүд болон постнууд ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр, үнэн зүрхэнһөө хандана гэжэ хэлэхын аргагүй.

Яруунын районой арадай хиналтын комитедэй хүдэлмэри шалгаһанай һүүлээр, комитедэй ажал хэрэгтэ олохон дутагдалнууд элирүүлэгдээ. Комитедэй гэшүүд арадай хиналтын бүлэг болон постнуудай хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ, эмхидхэхэ талаар оролдолго гаргадаггүй байшоо.

Иимэрхүү дутагдалнууд Хурамхаанай, Баргажанай, Түнхэнэй районуудай арадай хиналтын комитедүүдтэ үзэгдэнэ.

Арадай хиналтын комитедүүд партийна организацинуудтай нягта холбоотойгоор ажаллаха ёһотой. Партийна организацинууд өөрынгөө ээлжээндэ арадай хиналтын хүдэлмэри һайжаруулха талаар оролдолго ехээр гаргаха уялгатай.

Арадай хинагшадай урда партиин болон правительствын табиһан зорилгонуудые бидэнэр дүүргэдэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэбди гэжэ элидхэлшэ КПСС-эй обкомые, республикын Министрнүүдэй Советые найдуулба.

* * *

Улаан-Үдын арадай хиналтын городской комитедэй түрүүлэгшэ **С. М. Серебряков** түрүүлэн үгэ абаба.

Арадай хиналтын городской комитедэй бүлэгүүд ба постнуудай гэшүүд, эдэбхитэд болон комсомолой прожектористнүүдтэ түшэглэн, шалгалта ба рейднүүдые үнгэргэхэдөө, гол түлэб гүрэнэй түсэб дүүргэлтын, журам ба гурим һайжаруулгын, алмалта ба арьбалалта туйлалгын асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулдаг юм гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Тиихэдэ хиналта, шалгалтынгаа ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө оролдолго гаргагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ городской комитет промышленна предприятинуудай коллективүүдэй зүгһөө продукци эльгээхэ түсэб ямараар дүүргэгдэнэб гэжэ оло дахин шалгалта үнгэргэһэн юм. Энээнһээ уламжалан, город доторнай продукци хэрэглэгшэдтээ эльгээхэ түсэбөө дүүргэдэггүй предприятинууд үсөөржэ байнхай.

Гэбэшье манай үйлэдбэри дээрэ олон тоото дутагдалнууд бии гээд шалгалтанууднай дүнгүүд гэршэлнэ. Жэшээлхэдэ, арадай хиналтын городской комитет городой автотранспортна хэдэн предприятинуудай хүдэлмэриие шалгаа һэн. Шалгагдаһан эдэ предприятинуудай тоодо Улаан-Үдын 56-дахи автопредприяти, Буркоопсоюзай автобаза оролсоно.

Автотранспортна 56-дахи предприяти өөрынгөө автомашинануудые заһабарилжа, һайнаар ашаглахын орондо бусад автопредприятинуудай машинануудые хэлсээнэй ёһоор хэрэглэдэг болоһон байба. Тус предприятиин хүтэлбэрилэгшэд түсэб дүүргэлтэ тухай худал тоонуудые бэшэжэ, гүрэнние мэхэлдэг болоо гэжэ шалгалтаар тодорхойлогдоо. Тиихэдэ Буркоопсоюзай автобазын автомашинануудай 50 процент олон жэлэй туршада ашаглагдахаяа болинхой. Тус баазада тоо бүридхэл, ба тоосоон муугаар табигданхай, тэрээнһээ уламжалан түлишэ үлүү ехээр гаргашалагдадаг, түсэбэй дүүргэлтэ тухай худал хуурмаг тоонууд бэшэгдэдэг болоһон байгаа. Тиихэдэ тус баазын хүтэлбэрилэгшэд элдэб «хэмжээ ябуулгануудта» гүрэнэй мүнгэ зөөри хайра гамгүйгөөр гаргашалдаг гэжэ элирүүлэгдээ.

Гэхэтэй хамта арадай хиналтын комитедэй хүдэлмэридэ дутагдалнуудшье дайралдадаг, мүнөө үеын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан тэрэнээ усадхахын түлөө хэмжээнүүдые абадаг байнабди гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

— Октябрь һара соо Москвада үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна зүблөөн хадаа арадай хиналтые саашадань улам үргэдхэн хүгжөөхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ нүлөө үзүүлнэ, — гэжэ Сэлэнгын ЦКК-гай арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ **А. Г. Хамаганов** үгынгөө эхиндэ хэлээ.— Манай комбинадай дэргэдэ байгуулагдаһан арадай хиналтын бүлэгүүдтэ дүн хамта 140 гаран гэшүүн тоологдодог. Тэдэнэймнай 39 процентнь коммунистнууд юм. Комбинадай бүхы цехүүдтэ байгуулагдаһан арадай хиналтын цеховэ бүлэгүүдые партиин гэшүүд хүтэлбэрилдэг.

Арадай хинагшадай үүсхэлээр үнгэргэгдэһэн шалгалтануудай харуулһанай ёһоор, комбинадай ажал хэрэгтэ һаад түбэг татадаг олохон дутагдалнууд элирүүлэгдээ. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ партиина, комсомолой организацинууд, профсоюзай комитет, нүхэдэй сүүд горитой туһаламжа үзүүлнэ. Хэрбээ манай комбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалдаа саг үргэлжэ гээгдэдэг, мүн саһаа урид ажалһаа гарадаг ушарнууд олоор тохёолдодог байһан һаа, мүнөө хараа байса үсөөрнэхэй.

Зарим хүтэлбэрилэгшэдэй, мүн хүдэлмэрилэгшэдэй даалгагдаһан уялга, даабаридаа хайша хэрэгээр хандалга үшөөшье ушарһаар. Һаяхан үнгэргэгдэһэн арадай хиналтын комитедэй хамтын суглаан дээрэ гүрэнэй зөөридэ харюусалгагүйгөөр хандадаг хүнүүд хэлэһээгдэбэ.

Манай хүдэлмэридэ тон шухала хэрэгтэй, үнэтэй, сэнтэй станогууд 2—3 жэлэй туршада газаа жэбэржэ хэбтэнэ. Тиихэдэ гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ дуратайшуул үшөөшье ушарна. Эдэ мэтын дутагдалнуудтай тэмсэхэ, тэдэниие үндэһөөрнь үгы хэхын түлөө оролдохо — иимэл зорилгонууд арадай хинагшадай урда табигдахал ёһоороо табигдана.

«БАМтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 11-дэхи отрядай арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ **Ю. Г. Субботин** үгэ хэлэхэдээ, отрядайнгаа коллективэй туйлаһан ажалай амжалтанууд дээрэ тогтобо. Үнэхөөрөөшье тус коллектив ажалдаа ехэ амжалта туйлаа: тэдэнэр табан жэлэйнгээ түсэбые 1984 оной октябриин 7 болотор дүүргэһэн алдартай.

Тоннельнэ отрядай арадай хиналтын бүлэг бүхы хүдэлмэрээ кварталай түсэбэй ёһоор ябуулна. Тус бүлэгтэ 5 сектор байгуулагданхай. Тэдэ секторнүүдынь мүн лэ урид хараалагдаһан түсэбэй ёһоор шалгалтануудые үнгэргэдэг юм. Арадай хинагшадай хэһэн шалгалтануудай дүнгүүд отрядай партийна комитедэй ба арадай хиналтын бүлэгэй хамтын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, хэмжээнүүд абтадаг. Жэшээлхэдэ, хамтын заседаниин шиидхэбэреэр байгша оной июль һарада тоннель доторхи бетонно хүдэлмэри муу шанартайгаар хэһэнэйнгээ түлөө оньһожоруулагдамал колоннын начальник шангаа донгодолгодо хүртэжэ, участогай начальник тушаалһаа сүлөөлэгдэһэн байна.

Арадай хинагшадай хүсөөр ехэ хэмжээнэй электрын элшэ хүсэн, металл, түлишэ алмагдаа, журам заршам һайжаруулагдаа, үйлэдбэриин участогууд дээрэ журамтай болгогдоо.

Улаан-Үдын горпромторгын арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн **В. А. Бурлова** суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, горпромторгын дэргэдэ эмхидхэгдэһэн арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэри дээрэ онсолон тогтоо. Горпромторгын коллективүүдтэ хамта дээрэ 1714 хүн ажаллана. Тэдэнэй дунда арадай 160 хинагшад тоологдоно.

Хүн зониие худалдаа наймаанай талаар эрхимээр хангаха, тэдэнэй үдэр бүриин эрилтэнүүдтэ гүйсэдөөр харюусаха тухай асуудал арадай хинагшадта үнинэй мэдээжэ.

Гэбэшье худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө худалдан абагшадта хэрзэгыгээр хандаха ушарнууд олоор дайралдадаг. Мүн худалдаа наймаанда гараха эд бараа удаан саг соо бариха, танилнуудтаа худалдаха ушар үсөөрнэгүй. Улаан-Үдын горпромторгын 17-дохи магазиниие даагша Антонова албанайнгаа эрхые хэтэрүүлэн хэрэглэһэнэйнгээ түлөө энэ тушаалһаа болюулагдаа. Харин тиихэдэ 56-дахи магазинай арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд худалдан абагшадһаа хоморой эд бараа нюужа, өөһэдөө хубаан абаа. Арадай хинагша гэһэн үндэр нэрэ зүүжэ ябаһан аад, иимэрхүү бузар хэрэгүүдые зайсуулхын орондо өөһэдөө энэ хэрэгээ эмхидхэжэ ябаһан эдэ хинагшад обществодо ямар туһа хүргэнэб!

— Худалдаа наймаанда шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөшье олон. Дутагдалнуудаа усадхаха талаарнай арадай хинагшад эдэбхи, үүсхэл багаар гаргана, шалгалтануудые үсөөн үнгэргэнэ гэжэ һанагдана, — гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Удаань Зэдын районой «Коммунизм» колхозой арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ **Г. Ц. Батуев** үгэ хэлэһэн байна. «Байгша ондо Москвада болоһон арадай хинагшадай Бүхэсоюзна зүблөөн, тус зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ дотор найруулагдаһан тобшолонууд болон заабаринууд арадай хинагшадай удаан саг соо бэелүүлхэ ехэ зорилгонуудые тодорхойлбо» гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

«Коммунизм» колхозой арадай хиналтын бүлэг 25 хүнһөө бүридэдэг. Бүлэгтэмнай 18 коммунист, комсомолой 5 гэшүүн, партийнабэшэ 3 хүн оролсоно. Тиихэдэ нютагай Соведэй 9 депутат, 7 ордентон, «Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн нэрэ зэргэтэй 6 хүн тоологдоно гэжэ мэдээсэбэ.

Хүдөө ажахын шухала кампанинуудай эхилхэдэ, постнууд эмхидхэн байгуулагдадаг. Үбһэ тэжээл, ургаса таряа хуряалгын, ниитын малай үбэлжэлгын үедэ тэдэ постнуудай гэшүүд дутуу дунданаудаа усадхаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Колхозой арадай хинагшад хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха асуудалда үдэр бүриин анхарал хандуулна. «Коммунизм» колхоз гүрэндэ мяха, һү, нооһо худалдаха талаар 3 жэлэйнгээ түсэб дүүргэнхэй. Энэ амжалта манай, арадай хинагшадай эдэбхитэй ажал ябуулгын ашаар туйлагдаһан байха гэжэ үгэ хэлэгшэ зааба.

Арадай хиналтын бүлэгэй абаһан шиидхэбэринүүд заримдаа гүйсэдөөр дүүргэгдэнэгүй. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд арадай хинагшадай хараалһан хэмжээнүүдые саг болзортонь бэелүүлдэггүй ушар али олон дайралдана. Гэбэшье, колхозой арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд партийна организациин, ажахын органуудтай хамта урдаа табигдаһан зорилгонуудаа эбсэшэгүйгөөр дүүргэхэ хүсэл эрмэлзэлтэй гэжэ тэрэ хэлээ.

— Республика доторнай хиналтын хүдэлмэри жэл бүри һайжарна. Илангаяа финансын хүдэлмэридэ шалгалтануудые үнгэргэлгэ һайн шанартайгаар, саг үргэлжэ хэгдэдэг болонхой. Иигэжэ саг дарыдань хэгдэдэг шалгалтанууд манай хүдэлмэридэ тон хэрэгтэй юм. Юуб гэхэдэ, хиналта хадаа дутуу дунданаудаа саг соонь усадхахадамнай айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлнэ ха юм,— гэжэ республикын финансын министр **Ч. В. Ендонов** тэмдэглээ.

Гансал байгша ондо районуудай финансын таһагуудта арадай хинагшадай үнгэргэһэн 30 гаран шалгалтын һүүлээр ехэхэн дутагдалнууд элирүүлэгдэжэ, саг соогоо усадхагдаа.

Предприятинуудта үнгэргэгдэһэн 86 шалгалтын 48 ушарта мүн лэ дутагдалнууд элирүүлэгдээ. Тиигэжэ дүн хамта 756 мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэ дутааһан ушар хиналтын хүсөөр саг болзортоо усадхагдаһан байна. Тиихэдэ барилгын хүдэлмэринүүдтэ һомологдоһон мүнгэ тоолохо болоо һаа, түсэбһөө гадуур 1650 мянган түхэригтэ хүрэнэ. Гүйсэд баригдажа, ашаглалгада үгтөөгүй барилгануудай тоо жэл ерэхэ бүри олошорно. Хориин, Зэдын, Улаан-Үдын, Бэшүүрэй районуудта барилгын материалнууд миинтэ хосорно.

Арадай хинагшад эдэ асуудалнуудта анхаралаа хандуулха бээз гэжэ найдагдана.

Гусиноозерско ГРЭС-эй арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ **Б. С. Чеповской** үгэ хэлэхэдээ, арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд шалгалтынгаа хүдэлмэриие нарижуулха, шанарынь һайжаруулха гэжэ оролдоно гээд тэмдэглэбэ. Байгша ондо 23 шалгалта үнгэргэгдөө. Тиихэдээ социалис зөөри хэр зэргэ хадагалагданаб, түлишэ болон электрын элшэ хүсэн хэр гамтайгаар гаргашалагданаб, ажалай журам ба гурим хэр зэргэ сахигданаб гэхэ мэтэ асуудалнуудые илангаяа наринаар шалгажа үзэдэг. Арадай хиналтын органууд арадай хинагшадые һургаха асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулна. Ушар тиимэһээ шалгалта һайнаар үнгэргэгдэдэг болоо гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолбо.

Гэхэтэй хамта, арадай хиналтын бүлэгэй һанаагаа зобохоор юумэн олон. ГРЭС-тэ эльгээгдэдэг оньһон техникэ болон түхеэрэлгэнүүдые найдамтайгаар хадагалха, түлишэ ба электрын элшэ хүсэ гамтайгаар гаргашалха тухай асуудалаар шалгалтануудые хирэ болоод үнгэргэжэл байнабди. Юуб гэхэдэ, эдэ асуудалнууд һалбариин министерствын зүгһөө тон муугаар шиидхэгдэнэ гэжэ арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ тэмдэглэбэ.

— Арадай хиналта хадаа, нэн түрүүн, хүн зонтой үгээ нэгэдэн, тэдэнэй дунда үнгэргэхэ хүдэлмэри гээшэ, — гэжэ Загарайн районой арадай хиналтын комитедэй штатнабэшэ инспектор **С. Д. Батуева** үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээд, районой арадай хиналтын комитедэй ажал хэрэг дээрэ тогтоһон байна. Районой газетэдэ һара бүри гарадаг «Арадай хиналтын хуудаһан» ажалшадта, мүн арадай хинагшадташье тон туһатай байдаг. Эндэл хиналтын хүдэлмэриин бүхы дүнгүүд толилогдодог гээшэ.

Һүүлэй үедэ арадай хиналтын комитедэй зүблөөн дээрэ олон асуудалнууд харагдажа үзэгдөө. Тэдэнэй тоодо 5-дахи, 21-дэхи ГПТУ-нуудта, промышленна 3 предприятида үзэгдэһэн дутагдалнууд зүбшэгдөө. Жэшээ болгон дурдаха болоо һаа 5-дахи училищиин багшанар, техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон пенсионернүүд бултадаа студентнэрэй тоодо оролсожо, стипенди абадаг байба гэжэ һаяхан элирүүлэгдээ.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнуудай техникэдээ хайша хэрэгээр хандадаг ушар мүн лэ хинагшадай хурса нюдэндэ обёорогдоо. Тэдэнэр таряа хуряалгын һүүлээр тракторнуудаа поли дээрэнь орхиһон байгаа. «Талецкий» совхоздо, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо үрэһэнэй хартаабха хосоржо, ажахынууд 8700 түхэригэй гарзада оруулагдаа. Иимэрхүү дутагдалнуудые тоолохо болоо һаа, олон, тиимэһээ арадай хинагшад ажал хэрэгээ улам бүри һайжаруулха болоно, — гэжэ тэрэ түгэсхэлдэнь хэлээ.

Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ **И. П. Шпуряк** удаань үгэ абаба. Тэрэ бүлэгэйнгээ ябуулдаг хүдэлмэри тухай суглаанда хабаадагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Хиналтын бүлэгтэ 41 хүн тоологдодог. Байгша ондо шалгалтынгаа хүдэлмэриие улам үргэдхөөбди. Арадай хинагшадай шалгалтын дүнгүүд бүлэгэй заседани дээрэ хаража үзэгдэдэг, дутагдалнуудые усадхаха тушаа хэмжээнүүд абтадаг байна. Ойрын сагта капитальна барилгын ябаса тухай асуудал хаража үзэхэ түсэбтэйнди. Гэхэтэй хамта, манай хүдэлмэридэ дутагдалнуудшье бии байха. Бүхы шухала асуудалнуудые хаража, зүбшэн хэлсэжэ бидэнэр үрдинэгүйбди. Бүлэгэй зарим гэшүүд шалгалтын хүдэлмэридэ хабаадана. Бидэнэр саашадаашье хиналта, шалгалтынгаа хүдэлмэри мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэмөөр һайжаруулха хүсэлэнтэйбди гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолбо.

Арадай хинагшадай республиканска суглаанда КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков** хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ПУЛЕМЁТЧИК

—Тэрэ холын дүшэн гурбан оной намар намда орой мартагдаха бэшэ даа. Тиихэдэ би арбан найман наһатай, гүлмэр залуу ябааб. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн гурбадахи жэлээ үргэлжэлжэ байгаа. Олон тоото хото городууднай, тосхон һууринууднай дайсанай ула доро гэшхэгдэн, гал түймэртэ шатан, соробхилон байгаа. Эхэ оронойнгоо найдан барюулһан автомадаа бахим шангаар адханхай, ээрхэг дайсание обёорһон лэ газартаа тоншожорхидог зоригтой ябагдаа даа. Тиихэдэ намтай хамта нэгэ эшелондо ябаһан олон хүбүүд — минии сасуутан, үетэн нүхэд баһал тиимэ дорюун ябаһан байха, — гэжэ энгэртээ орден, медальнуудые яларуулһан энэ наһажаал хүн хөөрэнэ. Нэгэ бага дуугай һууд гээд, хоолойгоо заһажа, хажуудаа байһан залуушуул тээшэ эрьен хаража, даруу намдууханаар үнөөхи хөөрөөгөө үргэлжэлүүлэн, — Байгалай үмэнэ оршожо байһан манай дивизи 1943 оной ноябрь һарада Смоленскэ областиин Спасск-Демьянск шадар бууба. Унишье болонгүй үнөөхи бузар дайсантай одоол улаан нюураараа гэһэншүү уулзаха баатай болоо һэмди, —гэбэ тэрэ.

— Петр Осипович, хэлыт, аймшагтай байгаа һэн гү?—гээд, тэндэ хөөрэлдэжэ байһан залуушуулай нэгэн үгэ холбуулан асууба:

— Бэшэ байгаа һэн гэхын аргагүй даа. Таанарай хэнтнайшье этигэхэгүй бшуу.

— Юундэ? — гээд, нүгөөдэнь дары асуугаадхиба.

— Юундэб гэхэдэ, таанад дайн тухай бэшэгдэһэн олон номуудые уншаһан, кино хараһан, сэрэгтэ ябаһан хүнүүдэй хөөрөөе шагнаһан байнат. Тиимэһээ таанадта минии бэеэ хабархуулан хэлэхэ юумэн байхагүй. Дайнай үедэ олон юумэн үзэгдөө, харагдаа. Гэбэшье, түрүүшын нэгэ байлдаан зүрхэ сэдьхэлдэмни мартагдашагүй.

—Хөөрыт. Шагнахалби, һонин байха, — гэжэ буржагар шара үһэеэ гүрэһэн сэнхир нюдэтэй ород басаган гуйба.

— Хэлээ бэлэйб даа, Спасск-Демьянск гэжэ. Тэндэхи түмэр замай станциие дайсанһаа сүлөөлэн абаха гэһэн захиралта манай батальондо үгтэһэн байгаа ха. Үүрэй сайхын урдахана үхэр буугаар шанга шангаар манайхин буудаба. Дайсадшье миин һууха һэн гү даа. Наяруулжа ороо һааб даа. Томо буугай һомонууд газар доһолгон тэһэржэл байха. Түрүүшынхеэ иимэ юумэнтэй дайралдаһан намда газар тэнгэри хоёрой ниилэжэ байһандал үзэгдөө бэлэй. «Урагшаа» гэһэн захиралта дуулахадаа, буугаа бахим шангаар адхаад лэ, нүхэдтэйгөө нэгэн доро окоп сооһоо һүрэн гаража, урагшаа дабхин гүйлдэбэбди. Урдаһаа мнай дайсан буудажа захалаа гээшэ ааб даа. Хүр саһан соо унан хэбтэхэ, удаань баһал б...доод, урагшаа гүйхэ баатай болодоо. Үдэр болохо үеэр тэрэ станцияа дайсанай һабарһаа сүлөөлбэбди. Манай взводой олон хүбүүд үгы байба. Нэгэ зариманиинь шархатаа, бэшэниинь эхэ газараа тэбэрин, бодохогүйгөөр унаа,—гэжэ хуушанай сэрэгшэ дуугай болоно.

— Нютагһаа хамта гараһан Миша Гурьевай амиды мэндэ ябаһыень мэдэхэдээ, ямар ехээр баярлаа гээшэ һэмбиб. Хажуудань ошоод, хэдэн жэлэй туршада уулзаагүй хүнүүд шэнги хам тэбэрилдэн таалалдаа һэн хабди. Тиихэдэ түрүүшынхеэ амидыешье, шархатаһаншье, үхэһэншье фашистнуудые үзэжэ ядан харааб, —гэжэ хөөрөөгөө замхуулба. Мүнөө Михаил Иннокентьевич Гурьев Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг. Үндэр наһатай боложо, амаралтада гаранхай.

Түрүүшын байлдаанай һүүлээр нютагаймнай хүбүүн, Белорусска 3-дахи фронтын баатар, зоригтой сэрэгшэ Петр Филиппов совет Белоруссиин хэдэн олон городуудые, тосхон һууринуудые дайсадһаа сүлөөлэлсөө. Нэгэтэ бэшэ шархатаһаншье байха. Эдэгэжэ бодоод лэ баһал баруун зүг барижа, илалта тээшэ дабшаха. Гайхамшаг суута генерал, Советскэ Союзай хоёр дахин Герой Черняховскиин командалһан Белорусска 3-дахи фронтын түрүү сэрэгшэдтэй сугтаа Зүүн Пруссиин хилэ дабажа гараһан пулеметно взводой командир Петр Осипович Филипповэй сэрэгэй намтар яһала баян даа. Энгэртэнь Улаан Одоной орден, «Шэн зоригой түлөө», «1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда илаһанай түлөө» гэһэн медальнууд яларна.

«Дайшалхы замни дүшэн габан оной майн юһэндэ дүүрэһэн юм даа. Тэрэ үдэр Зүүн Пруссида хүндөөр шархатаа хүм» — гэжэ Петр Осиповичой хөөрэжэ байхыень шагнаһан хадаа «Одоол тэрэ Зүүн Пруссиин» тухайгаа гобшохонооршье һаань хэлыт даа», гэбэб.

— Дайсан Зүүн Пруссиин зүүн хилые хэдэн жэлэй гуршада ото бүхэлжэ байһан юм. Полит-хүдэлмэришэднай бидэнтэй хөөрэлдэхэдөө, тиигэжэ хэлэһэн байгаа. Үшөө дайнай урда тээ Германиин цементын завод тусгаар хэгдэһэн шэрэм ба цемент хоёроор шудхаһан түхеэрэлгэнүүдые асаржа, эндэхи хилые бэхилһэн бэлэй. Илангаяа Сталинград шадар һамна бута сохюулһанай, Ленинград шадар диилдэһэнэй һүүлээр немецүүд энэ районой бүхэлэлгые яашагүй зузаан болгоһон юм. Зүгөөр манай эрэлхэг баатар сэрэгшэд хэрэм бүхэ хилыень бута сохижо, диилдэхэгүйбди гэжэ бахархаһан дайсанаа эшээндэнь хүрэтэр намналсапан намтартай хүн гээшэб,— гэжэ Петр Осипович омогтойгоор хэлэбэ.

Мүнөө коммунис ажалай ударник, партиин гэшүүн Петр Осипович Филиппов Хориин районой Дээдэ-Таилсын совхозой ахалагша хонишоноор хүдэлнэ. Тэрэ жэлһээ жэл бүри амжалта ехэтэйгээр ажалладаг. Урдань эхэ хонидые харууһалдаг байхадаа, хонин бүриһөө хурьга абадаг, «сагаан алта» суглуулха түсэбөө ходол үлүүлдэг байһан гэжэ тэмдэглэлтэй. Тэрэниие нь олон тоото магтаалай грамотанууд гэршэлнэ.

Хэдэн жэлэй саада тээ эхэһээ илгагдаһан хурьгадые харууһалха хүнүүдэй дуталдахада, П. О. Филиппов залуу хонидой һүрэгые даажа абаһан байха юм. Энэшье хүдэлмэридөө тэрэ ханалгатай һайнаар хүдэлнэ, олоной магтаалда хүртэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хонидоо гарзалуулангүй ондо оруулжа, толгой бүриһөөнь 4 килограмм нооһо хайшалжа абаа. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа аяар 500 граммаар ехэ болоно.

Коммунист П. О. Филиппов сүлөө сагтаа залуушуултай уулзажа, тэдэнние Эхэ орондоо үнэн сэхэ ябахаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг һайн һайхан ёһо заншалтай юм. Энэнь олониитын зүгһөө үндэрөөр һайшаагдана бшуу.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ

ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮД ЯМАР БЭ?

1984 оной хүнгэн атлетикын хаһа саг дүүрэбэ. Тэрэ Буряадай спортсменүүдтэ ямар онсо шэнжэтэй байгааб?

Манай республикын хүнгэн атледүүд, нэн түрүүн «Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй түлөөлэгшэд дэлхэйн олон оронуудай стадионууд дээрэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ үндэр ехэ үрэ дүнгүүдые харуулжа, амжалтануудые туйлан, Буряад ороной «спортын хатанда» дуратайшуулые баясуулһаар үнинэй. Тиин Олимпиадада бэлдэлгын дүрбэн жэлэй түгэсхэлдэ Буряадай хэдэн спортсменүүдэй, тусхайлбал, уласхоорондын классай спортын мастернууд Надежда Виноградова, Татьяна Позднякова, Павел Яковлев, Александр Костецкий гэгшэдэй США-гай Лос-Анджелес хотодо үнгэргэгдэхэ XXIII Олимпиин наадануудта хабаадаха ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ ороохо арга боломжотой байһаниинь гайхалтайшье бэшэ һэн.

Зүгөөр совет спортсменүүдэй Олимпиин наадануудта хабаадахаяа болиһон тухай шиидхэбэриие СССР-эй Национальна олимпийскэ комитет энэ жэлэй май һарада абаа һэн. Ушарынь юуб гэхэдэ, Олимпиин наадануудай урда тээ Советскэ Союзда эсэргүү, социалис оронуудта зүрюу харша үргэн ехэ ябуулга США-да эмхидхэгдэһэн байгаа. Иимэ оршон байдалда СССР-эй болон бусад хэдэ хэдэн оронуудай спортсменүүд энэ ехэ нааданда хабаадахые арсаһан юм. Тиигэжэ Рейганэй захиргаанай тухиралта дэмжэлгээр үнгэргэгдэһэн энэ ябуулга залуушуулай һайндэр, эб найрамдалай, хани барисаанай, харилсаа холбооной хуралдаан болохо Олимпиадын нэрэ хүндэ доошолуулхые һэдэһэн байгаа бшуу.

СССР-эй болон бусад хэдэн оронуудай Национальна олимпийскэ комитедүүдэй иимэ шиидхэбэри абахадань, социалис оронуудай спортын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд ехэ мүрысөө эмхидхэжэ, спортсменүүдэй хаба шадалаа, арга боломжоёо гүйсэд харуулха арга олгохыень шиидхэһэн байгаа. Тиигэжэ «Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүд СССР-тэ, Польшодо, ГДР-тэ, Венгридэ, Чехословакида, Болгарида, КНДР-тэ Кубада, Монголдо үнгэргэгдэһэн байха юм.

«Спорт—эб найрамдал—хани барисаан» гэһэн мүрысөөнэй уряа Олимпиин наадануудай уг зорилгодо зохилдон тааралдана. Эдэ мүрысөөнүүдэй эмхитэй һайнаар үнгэргэгдэжэ, хани барисаанай оршон байдалда спортсменүүдэй үндэр үрэ дүнгүүдые харуулхыень би өөрөөшье хараһан байнаб. Хүнгэн атлетикээр «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөнэй Прага хотодо болоходонь, сугларагшад арба гаран ороной олон зуугаад бэлигтэй бэрхэ атледүүдые хүндэмүүшэ халуунаар угтаа һэн. Тиигэжэ тэрэ Лос-Анджелеста үнгэргэгдэһэн Олимпиин нааданудһаа үлүү һайнаар, эмхи гуримтайгаар, баярай оршон байдалда үнгэргэгдэһэн байгаа. Сэхыень хэлэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдэй дэлхэйн чемпионуудай хахадһаа олонхинь Лос-Анджелеста болоһон Олимпиин наадануудта хабаадажа шадаагүй.

«Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадахын тула Буряадай спортсменүүд ямараар һорилго бэлэдхэл хэһэн байгааб? Прагада, Москвада үнгэргэгдэхэ энэ мүрысөөндэ хабаадаха совет хүнгэн атледүүдые шэлэжэ абахын тула түрүүлэн июниин һүүл багта Киевтэ олон зүйлөөр мүрысэгшэд хабаяа туршаба. Надежда Виноградова эндэ бүхы зүйлнүүдээр яһала һайн үрэ дүнгүүдые харуулжа, 6532 очкотойгоор хоёрдохи һуури эзэлээ һэн. Энэнь Прага ошохо эрхэ олгоһон байгаа.

Москвада болоһон XXII Олимпиадада хабаадагша Павел Яковлев Киевтэ 1500 метрэй зайда урилдахадаа, 3 минута 36,99 секунда саг харуулжа, хоёрдохи һуури эзэлээд, «Хани барисаан-84» гэжэ мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө һэн.

Киевтэ үнгэргэгдэһэн СССР-эй чемпионадта Татьяна Позднякова дээгүүр һуури эзэлхэ байха гэжэ спортдо дуратайшуул этигэн найдаа һэн. Энэ талаар үндэһэ баримта бии байгаа. Т. Позднякова хадаа хүнгэн атлетикын урилдаагаар дэлхэйн хоёр дахин чемпионка, Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медальда хүртэжэ, СССР-эй хоёр дахин чемпионка болоһон. Урда тээхэнэнь аха дүүнэр Знаменскинуудай шанда хүртэхын түлөө Сочидо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ тэрэ илалта туйлаһан байгаа. Гэбэшье СССР-эй чемпионадта Т. Позднякова 3 мянган метртэ долоодохи, 1500 метртэ дүрбэдэхи һуури эзэлбэ.

Зүгөөр дэлхэйн эрхим бэрхэ спортсменүүдэй хабаадалгатайгаар сентябрь һарын эхиндэ Римдэ болоһон уласхоорондын ехэ мүрысөөндэ Татьяна Поздняковагай Лос-Анджелестахи олимпийскэ чемпионка румынка М. Пуйкые холо хойноо орхижо, 3000 метрэй зайда илалта туйлахадань, стадион дээрэ сугларһан 50 мянган хүн халуунаар амаршалһан байгаа.

800 метрэй зайда СССР-эй чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаһан Александр Костецкий энэл зайда хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүрысөөндэ хабаадабагүй. Зүгөөр тэоэ 4×800 метртэ эстафетэ дамжуулгада СССР-эй шэнэ рекорд тогтоолсоһон байгаа.

«Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадахадаа, Надежда Виноградова долоон зүйлөөр 6537 очко абажа, мүнгэн медаляар шагнагдаба. Харин Павел Яковлев 1500 метртэ удаан саг соо түрүүлжэ ябабашье, фиништэ хүрэтэр 100 гаран метрэй үлөөд байхада, эсэжэ, хэдэн атледүүдтэ хүсэгдөөд, табадахи һуурида гараһан байха юм.

Буряадай хүнгэн атледүүд бүри амжалтатайгаар мүрысэхэ аргатай байгаа гү? Аргатай. Энэ талаар хэдэн шалтагаан бии. Нэн түрүүн Виноградова түрүүшынгээ зүйлдэ—дабалтатай 100 метрэй урилдаанда хүлөө гэмтэжэ, бүхы хаба шадалаараа мүрысэжэ шадабагүй. Гэхэ зуура, 1984 он Виноградовада хүшэр бэрхэшээлтэй, гэбэшье амжалтатай байгаа гэжэ хэлэлтэй. Тэрэ Болгарида, ГДР-тэ, Польшодо, Австрида үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ илалта туйлахаһаа гадна, СССР-эй үбэлэй чемпионадта эрхимлээ һэн.

Мүнөө Буряад ороной «спортын хатан» амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна гэжэ хэлэжэ болоно. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбтэ спортын гурбан шэнэ мастер бэлдэгдээ. ВСТИ-гэй студентка Ольга Козлова 100 болон 200 метрэй зайда мастерай нормативые хэдэ дахин үлүүлһэн байна.

13-дахи ГПТУ-гай тренер Виктор Вихров хүнгэн атлетикын 10 зүйлөөр СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэбэ. Тэрэ 7555 очко абаһан байна. Энэ бүлгэмэй инструктор Татьяна Гуринова залуушуулай дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Ригэ хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ шалгаржа, мастерай нормо дүүргэһэн байгаа.

Энэ жэлдэ ЛВРЗ-гэй спортклубай инструктор Ирина Зайцева 400 метртэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлажа, мастерай нормые таба дахин үлүүлээ. Тэрэ Россин кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй чемпионадта амжалта туйлаһан байна. Багшанарай институдай студентка Надежда Суворова долоон зүйлөөр мүрысэхэдөө, 5467 очко абажа, зонын чемпион «Буревестник» бүлгэмэй Россин соведэй чемпионка болоо һэн.

Республикын бусад хүнгэн атледүүдэй дундаһаа спортын мастер Геннадий Темниковые онсолон тэмдэглэлтэй. Байгша ондо тэрэ 10 мянган метрэй зайда илажа, РСФСР-эй чемпион болоо.

Манай бэлигтэй бэрхэ атледүүдые халажа абаха залуушуул ургажа байна. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, Надежда Виноградовагай дүү—Татьяна, спортын мастерта кандидадууд Владимир Шевляков, Сергей Журавлев, хүүгэдэй спортын 1-дэхи һургуулиин һурагшад Евгений Сафонов, Олег Охота, Лариса Дорофеева, Андрей Татуйко, Светлана Акулова, Александр Бражник ба бусад болоно.

Манай республикын хүнгэн атледүүдэй амжалтада РСФСР-эй габьяата тренер Виктор Домнин, тренернүүд Петр Михалев, Валерий Аверков, Сергей болон Валерий Разницынууд ехэ габьяатай байна.

Городой хүнгэн атлетикын спортивна баазануудай һайжаруулагдаһанай—нэн түрүүн республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ резинэ хушалта дэбдиһэнэй, Зүүн Сибириин технологическа институдта хүнгэн атлетикын манеж ашаглалгада оруулһанай ашаар хүнгэн атледүүдэй, нэн түрүүн эдиршүүлэй мэргэжэл шадабари эрид дээшэлээ. Мүнөө ерэхэ жэлэй ехэ мүрысөөнүүдтэ — Австрида болохо дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө, ФРГ-дэ болохо Европын Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөнүүдтэ, Японда үнгэргэгдэхэ Бүхэдэлхэйн Универсиадада, мүн бүхэсоюзна, уласхоорондын наадануудта манай хүнгэн атледүүд һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

Б. МИРОМАНОВ,
РСФСР-эй габьяата тренер.

УНШАГШАД һонирхохо байхат

БУРТАГ ШЭРЭНГИ СООХИ ХОТО

Перугай Аандын үндэр ... нуудтахи буртаг шэдхэ ... рэнги сооһоо һаяхан эртэ ... дын хото олдобо. Эндэ ... нүүд ажаһуудаг байгаа ...

Энэ хотын һандаршаһан байранууд олон удаан ... нүүдтэ дулаан ороной ... малнуудаар дарагдашоод ... гаа бшуу. Хада уулын ... тэлмүүдтэ хэгдэһэн хэрэ... нүүд, урса гэрнүүд, шү... барилганууд, шажан мүр... түхеэрэлгэнүүд олдоһон ... гаа.

НОМ ХУДАЛДАЖА АБАГТЫ!

Дэлхэй дээрэ ямар ... эгээл үнэтэй байһыень м... гээшэ гүт? Саксониин ... цог Генрих Левэй Еванге... бодото үнэ сэн тухай һ... Лондондо үнгэргэгдэһэн ... цион дээрэ үни удаан ... даанууд болобо. Үнэхэ... шье, энэ номой үнэтэ ... байһаниинь арсашагүй. ... рынь гэхэдэ, тэрэ 1173 ... хэблэгдэһэн байгаа. Тэрэ ... һэнһээ хойшо энэ ном ... дахин олоной үзэмжэдэ т... дажа, харуулагдаа һэн.

Үнэтэ шухаг энэ ном ... миллион доллароор худа... даа. Энээнэй урда тээ д... дээрэ нэгэшье ном иимэ ... сэндэ хүрөөгүй юм.

МИЛЛИОН ЖЭЛЭ... «ХҮГШЭРБЭ»

Багсаамжалхада, 4 ми... жэлэй урда тээ хүн ... дээрэһээ газарта буужа, ... бэн хүлөөрөө ябахаяа ... һоч юм гэжэ үдаан са... тоологдодог байгаа.

Харин мүнөө энэ үе ... сень шэнээр хаража үзэхэ ... тохёолдобо. Юуб гэхэдэ, ... ниин баруун хүбидахи ... ринго нуур шадар һаяхан ... дэһэн нээлтэдэ эдэ б... үндэһэлнэ. США-гай Гар... ска университедэй ба К... национальна музейн эрд... дэй хамтын экспедици... малталга хэхэдээ, яһана... дэрхэйнүүдые — хоёр ... шүдэнэйнь яһала һайн... үлэһэн хүнэй хохимой т... доодо үргэ олоһон байга...

Энэ хадаа наада зах... миллион жэлэй урда тээ ... һууһан хүнэй үргэн ... гэжэ тодорхойлогдоо. Т... һээ һармагшанһаа хүнэй... болоһон үе саг 1 миллио... лээр урид байһан болон... жэ эрдэмтэд тобшолол... Энэ эгээлэй юрын олдо... боложо, хүнэй наһан ... миллион жэлээр «хүгш... гэжэ америкын «Нью... журнал шоглон бэшэнэ.

5000 ЖЭЛЭЙ ШАХ...

Польшодохи Свенток... хадануудай шадарай Кше... Опатувска гэжэ газарта... урдын үеын шахта бии... Тэрэ үшөө 1922 ондо о... намтартай. Мүнөө шахт... орон дотор ашагта ма... олзоборилгын хүгжэлтэ ... хөөрэһэн һонирхолтой ... нээгдэнхэй.

Аяар табан мянган ... саада тээ эндэһээ шулуу ... тажа абадаг байгаа гэж... рүүлэгдээ. Айхабтар бү... дэхи шулуугаар һүхэ, ... годли, адха гэхэ мэтые ... байһан юм. Шулуун лэ ... зэрлиг ой тайгын м... сабшажа унагааха ша... тэрэ үедэ ажаһуугаа ... Мүнөөшье туршалга хэхэд... луун һүхөөр оройдоол ... нютын туршада 30 сан... бүдүүнтэй модые тогтоо... гонгүй унагаажархиха с... байба.

ГОЁХО ГЭБЭЛ

Эхэнэрнүүд үһөө заһ... тула хэды ехэ сагаа ... бэ? Энэ талаар сенегал... нэ яһанай эхэнэрнүүд ... эгээл ехээр һалгаадаг ... Сенегал эхэнэрнүүд Е... моододо дурагүй. Ти... өөһэдынгөө ёһо заншал... ринаар баримталдаг. С... эхэнэрэй үһыень заһахы... парикмахер 6—7 час со... хананхатайгаар хүдэлхэ... тай болодог. Тэрэ то... бүхы үһые нейлон утаа... холижо, жэжэхэнээр г... байна. Иимээр гүрүүлһэ... ниинь 10 хоног соо за... гүй. Басагадууд долоо... тайһаа үһөө ингэжэ ... дэг.

(Т...

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

Ф. КАСТРЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ГАВАНА. Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро дунда һургуулинуудай һурагшадай федерациин зургаадахи съездые хаалга дээрэ үгэ хэлэбэ. США-гай империализмын гэмээр бүмбэрсэг дэлхэйн олохон районуудта, тэрэ тоодо Түбэй Америкэдэ тохёолдоһон уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые гуримшуулан һайжаруулхын тула Кубын Компарти, правительство бүхы хүсэлэл оролдолгонуудые гаргана гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта хархис муухай, хүсэтэй дайсан — США-гай империализмһаа революциингаа туйлалтануудые, оронойнгоо бэеэ дааһан байдалые хамгаалхаар бэлэн байха шухала.

Социализмын замда гараад, фашизмые бута сохижо, мүнөө дэлхэй дээрэ эгээл хүгжэлтэ түгэс, хүсэн түгэлдэр оронуудай нэгэн болохо Советскэ Союзай Кубада туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлжэ байһаниинь шухала удха шанартай гэжэ Фидель Кастро мэдүүлбэ.

Термоядерна дайнай уршаг түбэг США-һаа үүдхэгдэнэ гэжэ Фидель Кастро тэмдэглээ. Ушарынь гэхэдэ, дайн дажар хадаа социализмын уг зорилгодо зүрюу харша юм. Эгээл тиимэһээ СССР, Куба болон аха дүү бусад оронууд милитарис буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө, үхэлэй аюулта зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үгы хэхын түлөө тэмсэнэ. Гэбэшье США-гай ба тэдэнэй союзнигуудай ээрхэг түрмхэй ябуулгануудһаа хамгаалалга хэхээр бэлэн байхаһаа ондоо зорилго бидэнэртэ үгы юм.

МДФЖ-гэй БЮРОГОЙ ЗАСЕДАНИ

БЕРЛИН. Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин (МДФЖ) бюрогой заседани эндэ боложо, эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлдэ эхэнэрнүүдые саашадань элсүүлэн хабаадуулха зорилгонууд; гитлеровскэ фашизмые, япон милитаризмые һамна бута сохиһоор 40 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ, ООН-ой соносхоһон Эхэнэрнүүдэй 10 жэлэй дүүрэлгэдэ зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Ядерна ба замбуулинай буу зэбсэгүүдтэ хабаатай үргэн олон асуудалнуудаар шэнэ хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ тухай СССР-эй ба США-гай хоорондо үгээ ойлголсолгые МДФЖ һайшаагаад, мүнөө үеын дэлхэй дээрэхи бодото байдалые ойлгожо, үнэн сэхэ тодорхой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэлгэдэ һайнаар хандахыень США-е баадхахын тула бүхы юумэ хэхыень эб найрамдалта хүсэнүүдые урьялба.

Эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хураахын түлөө һайн һанаатай бүхы хүнүүдэй хамтын ябуулганууд, Советскэ Союзай, социалис хаһи нэгэдэлтэ бүхы оронуудай залан сэхэ эб найрамдалта политика дэлхэйн ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха арга олгохо байна гэжэ заседани дээрэ баталагдан абтаһан дэлхэйн эхэнэрнүүдтэ хандаһан уряа болон деклараци дотор тэмдэглэгдэнэ. Империализмын, нэн түрүүн американ империализмын үүдхэжэ байһан ядерна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэл хадаа гол зорилгомнай болоно гэжэ МДФЖ тоолоно.

САГААН БАЙШАНГАЙ ПОЛИТИКЫЕ БУРУУШААЛГА

НЬЮ-ЙОРК. Дайн дажарта эсэргүү ниитэ национальна табадахи конференци Миссури штадай Сент-Луис хотодо боложо, захиргаанай дай жүрөөдэһэн политикые буруушаан шүүмжэлгын оршон байдалда дүүрэбэ. Ядерна буу зэбсэгүүдые болюулхын түлөө нэгэдэмэл национальна кампаниин үүсхэлээр зарлагдаһан хуралдаанай хүдэлмэридэ 750 шахуу делегат хабаадаһан байгаа.

Саашанхи үедэ эб найрамдалай түлөө американ тэмсэлшэдэй ябуулгануудай стратегиие тодорхойлхо документ конференци дээрэ баталагдан абтаа. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ шухала гэжэ тэрээн дотор заагдана. Хуралдаанай делегадууд ядерна буу зэбсэг али бүхы аргаар туршалгые болюулха хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлээд, түрүүлэн доботолхо зорилготой «МХ» түхэлэй түбинүүд хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые байгуулгын программа бэелүүлгые зогсоохыень США-гай правительствые уряалһан, ракетэнүүдые буудажа унагааха түхеэрэлгэнүүдые замбуулинай дайдада бүтээлгэдэ мүнгэ һомололгоёо болюулха эрилтэ конгрессэй үмэнэ табиһан байгаа. Химическэ ба биологическа буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо шухала гэжэ тусхай тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

ЧИЛИ. Эдэ үдэрнүүдтэ ороной ниислэл ёһотой сэрэгэй лагерь болонхой. Үйлсэнүүдтэ сэрэгэй патрульнууд олошоронхой, хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг кварталнууд дээгүүр вертоледууд саг үргэлжэ ниидэнэ. Тиигэбэшье арад зоной тэмсэлэй охин бууранагүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сантьягогой үйлсэдэ полициинхид амгалан ёһоной жагсаалда хабаадагшадые намнажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ИОРДАНИИН ХАРАА БОДОЛ

ЛОНДОН. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гуримшуулан шиидхэхэ уласхоорондын конференци зарлаха һанал бодолые дэмжэжэ байһан тухайгаа Иорданиин король Хусейн мэдүүлээ. ООН-ой зарлаһан иимэ конференцидэ бүхы талануул, тэрэ тоодо Палестиные сүлөөлхэ эмхи хабаадаха ёһотой гэжэ тэрэ Англиин ниислэл хотодо үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Араб оронуудые эзэрхэн зонхилхо һанаашалгатай Тель-Авивай хархис ябуулгануудые Иорданиин хүтэлбэрилэгшэ буруушааба. Иимэ политикала Израилиин бэелүүлжэ байһаниинь Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые улам түгшүүрилтэй болгоно гэжэ Хусейн мэдүүлбэ.

ВИЛЬНЮСЬЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

БАМ ТУХАЙ

Литвагай ССР-эй телевидени ба радио-дамжуулгын Гүрэнэй комитедэй оператор Юозас Мажонис Уоян, Тындэ, Куанда, Ленэ, Якутск ба Сибириин бусад хото болон тосхонуудаар ябажа, һонирхолтой кинозураглалнуудые буулгаа юм. Новосибирскын телевидениидэ хүдэлдэг журналистнуудтай хамта «БАМ-ай барилга үргэлжэлһөөр» гэжэ үнгэтэ баримтата фильм мүнөө тэрэ буулгажа байнхай. Сибириин түхэл шэнжые хубилган шэнэлхэ XX зуун жэлэй агуу барилгада хабаадагшад тухай шэнэ бүтээл соонь хөөрэгдэхэ. Совет Литвагай ба аха дүү бусад республикануудай түлөөлэгшэдэй ажал хэрэгүүдэй һонирхолтой зүйлнүүд энэ кинодо харуулагдаха.

Жэлэй һүүл багаар баримтата фильм харуулагдаха. Лентын автор Ленинградай режиссер Б. Янц юм.

ЛИТВАДА ХАРУУЛАГДАБА

«Түбэд эмшэлэлгын нюусанууд» гэһэн олониитэдэ зорюулагдаһан шэнэ фильмэй премьерэ Вильнюс хотын «Пяргеле» гэжэ кинотеатрта амжалтатайгаар үнгэрөө. СССР-эй Науканудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэдэй шэнжэлгэнүүд тушаа хөөрэһэн кинолентэ Совет Литвагай ниислэлэй хүн зоной анхарал ехээр татаба. Режиссер Л. Ефимов, операторнууд А. Воронков ба В. Макеранец гэгшэд О. Балабановай сценараар фильм (Свердловско киностуди) буулгаа. Энэ кино Каунас, Паневежис, Клайпеда, Шауляй болон республикын бусад хотонуудта харуулагдажа байнхай.

И. ДОБРОВОЛЬСКАЙТЕ.

Вильнюс.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Бүхэсоюзна научно-практическа конференцидэ хабаадагшадта К. У. Черненкын эльгээһэн амаршалга. «Эрхимүүдтэ этигэл найдал» — ТАСС-ай материал. «Манай үеын стахановецууд»— А. Климовэй репортаж. «Жэлэй түгэсхэл дээрэ эршэтэйгээр хүдэлхэ»— тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Үүсхэл дэмжэнэбди». «Заһабарилгаяа һаял эхилэнхэй»—Л. Цыбиковагай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ»—Бүхэсоюзна научно-практическа конференциин материалнууд.

Гурбадахи хуудаһанда. «В. И. Ленинэй зохёолнуудта хандажа». «Интернационализмые халуунаар хамгаалха» — Э. Баграмовай статья. «Хилын саанаһаа»—ТАСС-ай материалнуудай суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Шэнэ һонин, үйлэ хэрэгүүд, баримтанууд» — суглуулбари. «Спортивна долгин дээрэ».

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.50 — «Аяншалагшадай клуб». 10.50— «Чрезвычайные обстоятельства» — уран һайханай фильм. 12.05— Шэнэ һонин (12.10 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35— Баримтата фильм. 16.15— Духовой хүгжэмэй концерт. 17.00— Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ. 16.30— Гитарист Отто де Ла Роча (Никарагуа) наадаха. 17.55 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 18.40— Мүнөөнэй дэлхэй ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн. 19.05— Арадай аялга дуунууд.

Улаан-Үдэ. 19.15— «Байгал» —нютагуудай һонин. 19.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.05— Анне Веске гэгшын хабаадалгатай фильм-концерт. 20.40— «Невероятное пари, или истинное происшествие, благополучно завершившееся 100 лет назад». —уран һайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35 —«Звезда полей»—фильм-концерт. 23.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 00.05 — Футбол. УЕФА-гай кубок. «Динамо» (Минск)— «Видзев» (Польшо).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9,35, 10,35 — Обществоведени. 10-дахи класс. 10,05, 13,05—Немец хэлэн. 11.05 — Физикэ. 11.45 — 12.35— Н. А. Некрасов. «Мороз— Красный нос». 12.05— «Манай саад». 13.35—Юрэнхы биологи. 10-дахи класс. 14.05 —Драматурги ба театр. «Я. Бомарше». 15.10— Географи. 6-дахи класс. 15.40— «Прометей уг залгамжалагшад». 16.40 —Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 18.40— Хориин районой комсомолшууд болон залуушуулай ажал хэрэгүүд тухай.

Москва. 19.15— «Зураг бүхэндэнь — наран». 19.30 — Телефильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд. 19.55 — «Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд». 20.15—Һурагшадта «Горн» гэжэ дамжуулга. Улаан-Үдэ хотын 9-дэхи, 14-дэхи, 42-дохи, 65-дахи һургуулинуудай «Бэдэрэлгэ» гэжэ бүлэгүүдэй дайнай ветерануудтай уулзаһан тухай хөөрөөн.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.20 — «С места происшествия скрылся» — телефильм. 21.30 —«Хани харилсаан». 21.35 — «Майор Вихрь» — гурбан серитэй уран һайханай фильм (2-дохи сери).

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95 объявлений—2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина, 35. Н-02578. Заказ № 295. Индекс 04649.